WESTERN ROMAN

LASO

cijena 25 broj 558

PROKLETA VJERNOST

WESTERN ROMAN

LISO

1984.

G.F. Unger:

PROKLETA VJERNOST

LASO

LASO 558

G.F. UNGER: **PROKLETA VJERNOST**
Naslov originala: VERDAMMTE TREUE
Recenzija: Biserka Pupavac
Copyright: Bastei-Verlag, Bergisch Gladbach, posredstvom Geisenheyner & Crone, Stuttgart
Prijevod: Tomislav Odlešić
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: **Marcel Čukli**

ROMANI I STRIPOVI VJESNIK

SAVJET REDAKCIJE: Josip Adakovic, dr Vladimir Anic, **dr Adolf Dragičević** (predsjedavajuci), Nenad Brixy, Ljudevit Bauer, inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija Jurela, Borivoj Jurkovic, Želimir Košćevic, Nada Šoljan, Ismet Voljevica, Ana Župan-Bender – GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković

LASO – Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.sol.o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Adresa uredništva: »Laso«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR Novinska rotacija n.sub.o i OOUR TM n.sub.o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 1300 d ili 1170 d s popustom od 10 posto, a za 6 mjeseci 650 d ili 585 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR »Vjesnik«, interna banka, s oznakom za »Laso«. Cijena za inozemstvo: DM 2,00, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,50. – Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00 HFL 37,00, US $ 15,00 – Uplata za devizni račun 30101-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb (za »Laso«).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. Zadnja kolor-stranica 15.000 d, c/b stranica 10.000 d.

Oslobođeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

LASO 558 izlazi 22. 6. 1984.

I

Na mojoj su uniformi bile oznake starijeg vodnika*. Često sam vodio izviđačke odrede kroz apaško područje. To je, inače, oficirski posao, ali u Fort Tortilla Springsu nije bilo dovoljno oficira.

Kad sam tog jutra predao uniformu i svu opremu skladištaru, i gledao kako ih precrtava na dugačkom popisu koji sam potpisao pri primitku, u meni su se miješali suprotni osjećaji: radost što ću se riješiti proklete vojske, koja mi se već popela navrh glave, i sjeta zbog toga što se završava jedan dio života. Neću više morati izvršavati naređenja oholih oficirskih žutokljunaca i pretvarati jadne vojnike u puko oruđe.

Završivši svoj posao, skladištar Tatty Spencer mi se nasmijulji.

– Sve je tu – reče. – Dakle, prvi put mi se poslije mnogo godina dogodilo da neki od vas bjegunaca daje sve svoje stvari i da mu...

*Stariji vodnik – master sergeant u vojsci SAD (op. ur.)

Nije stigao završiti rečenicu, jer sam ga ščepao objema rukama za plavu bluzu i povukao ga preko stola k sebi.

– Tatty – rekoh – zar si me nazvao bjeguncem?

– Pusti me, hej, pusti me, prokleti civilu! – uzvikne on, a iz spremišta odjeće odmah dotrči desetar.

– Ipak ga nisam pustio, već sam ga pošteno prodrmao.

– Bježi odavde, Bohunkey – doviknu desetaru – nestani! Inače ću i tebe ščepati!

Desetar se uistinu okrene i nestane, jer me dobro poznavao.

– Nisam tako mislio, vodniče! – promrsi kroz zube Tatty. – Samo sam se šalio. No, zamisli u kakvu smo položaju mi, jadnici, koji moramo ostati u vojsci. Ima nas sve manje i želimo i te kako otići. Zavidimo svima koji se povlače iz vojske. Dobro, kako nas možete napustiti? Zar u vama nema nimalo vjernosti? Možda se tvoji ljudi već iz sljedećeg izviđanja neće vratiti, jer će uletjeti u neku apašku zasjedu. Jesi li razmislio o tome, vodniče?

– Ma, možete mi svi poljubiti, znaš kamo – rekoh i pustih ga.

Kad sam izišao iz skladišta i pogledao vježbalište, upravo su preko njega prolazili vodnici Vance Vansitter i Ringo Hermandes noseći svoje stvari. I oni su već obukli građansko odijelo. Veselo su se smješkali.

– Kesite se kao da ste pošašavili – rekoh im kad su stigli do mene i zastali. – Dobro, zbog čega se toliko kesite?

– U El Pasu me čeka debela Rosita – odvrati Ringo Hermandes. – Ima lijepo svratište. Udebljat ću se kod nje, no važnije je što će i njoj nabujati trbuh.

Uđe, a Vance Vansitter je još stajao preda mnom i smješkao se.

– Ja ću odjahati s nekoliko momaka u Meksiko – reče on – ondje ukrasti stado goveda ili konja, i, kad ga prodam, živjet ću nekoliko tjedana kao car. Nadoknadit ću sve ono što sam propustio dok sam bio u vojsci. Dakle, zašto se ne bih smješkao?

I on uđe.

Nisu mi se svidjele njegove namjere, no nisam htio ništa reći.

Stojeći i motajući cigaretu, gledao sam po vježbalištu, stajama, koralima, spavaonicama i zapovjedničkoj zgradi. Pogled mi se zaustavi na zastavi na jarbolu. Više nikad neću jahati iza takve zastave, pomislih.

Možda odjašem na sjever, mislio sam, daleko od apaškog područja. Na sjeveru, u Montani, navodno je pronađeno zlato. Ondje već deset tisuća pustolova traga za njim. Možda bi to bio pravi život za mene?

Na vježbalištu bijaše vrlo živo. Uvježbavali su se vojnici. Pred kovačnicom je poskakivala neka pomahnitala mula.

Htjedoh otići u kantinu kako bih podmirio još neke dugove. Tko god bi bio otpušten iz vojske, morao je prikupiti potpise svih nadležnih ljudi. Ako bi nedostajao samo jedan potpis, ne bi mogao otići iz utvrđenja.

Međutim, tek što sam prešao nekolíko metara, dotrči iz zapovjedništva pisar. U prvi čas htjede po staroj navici stati mirno i izvijestiti me službeno. A onda se, shvativši da više nisam vojnik, opusti.

– Hej, O'Connore, major bi još htio razgovarati s vama i ostalom dvojicom – reče on i veselo se nasmiješi. – Dođite k njemu, razumijete?

– Pripazi malo kako razgovaraš sa mnom – odgovorih mu tobože strogo. – Zar se tako obraća civilima? Hajde, pokušaj ponovo.

– Cijenjeni gospodine O'Connore, major bi htio još jednom razgovarati s vama. Hoćete biti tako ljubazni i posjetiti ga čim budete mogli? Jesam li sada dobro rekao?

– Izvršno, momče, izvrsno. Ponosan sam što sam te naučio kako se treba vladati. – Prolazeći mimo njega, potapšah ga po obrazu.

Pitao sam se ne bi li bilo najbolje da pustim majora neka čeka. Odnos nas dvojice bijaše vrlo čudan. Katkad sam ga mrzio zato što stalno šalje voj-

nike u smrt. S druge strane, znao sam da to mora činiti. Imao je nad sobom starješine baš kao i ja. Vjerojatno je nausamljeniji čovjek u cijelom utvrđenju, mislio sam. Mora nemilosrdno od svih nas zahtijevati krajnje napore i stoga nam postaje stran. Kad ja vodim patrolu i izvršavam njegove zapovijedi, tada sam u istoni položaju kao i on. I ja moram zahtijevati od vojnika što više, a kad šaljem u izviđanje prethodnicu, katkad znam da je možda šaljem u smrt. Moram tako postupati da ne bi cijeli odred uletio u zasjedu. Stoga sam i zamrzio vojsku i prokletu zastavu. Više neću morati izvršavati takve zadatke.

Vrlo sam dobro razumio majora. Umjesto u kantinu, zaputih se odmah k njemu.

Stajao je kraj prozora, a kad sam ušao, okrenuo se prema meni. Za vrijeme građanskog rata bio je već pukovnik, ali su mu, kao i svim oficirima u obnovljenoj vojsci, oduzeli dva čina.

Kimne mi, zatim pokaže na pisaći stol, gdje su ležala otvorena pisma stigla prije jednog sata.

– Prihvatite li novu vojnu obavezu – reče mi – bit ćete odmah poručnik. Maloprije sam dobio ovlaštenje. Mogu vas, zbog zasluge, proglasiti oficirom. K vragu, O'Connore, potrebni ste mi!

Zaustavi se tik preda mnom i, kako je bio tridesetak centrimetara niži od mene, nagne glavu natrag da bi me pogledao u lice. Premda sijed, još je bio žilav.

– Onda? – upita odrešito i izazovno, kao da će me tom jednom jedinom riječi primiti opet u vojsku.

– Neću – odgovorih. – Dosta mi je vojske. Zauvijek. Želim, prije svega, nestati iz ove proklete zemlje. Ne mogu je više gledati. To je moja konačna odluka.

Predobro me poznavao da bi me još pokušavao nagovoriti. Prišao je stoliću u uglu i napunio dvije čaše konjakom, zatim se vratio k meni i pružio mi jednu čašu. Šutke iskapismo piće.

– U jednome se varate, O'Connore – prozbori tada. – U duši se nećete nikad moći osloboditi vojske i ovog života. Štošta ste doživjeli ovdje. Vidjeli ste mnoge ljude kako umiru kraj vas. Morali ste nekoliko svojih najboljih prijatelja poslati u smrt zato što ste bili prisiljeni na to. Želim vam sreću, O'Connore!

Nije mi pružio ruku. Vidio sam mu u očima da me nerado pušta. Neusmnjivo sam mu bio potreban kao vođa patrole.

Izidoh i zaputih se u kantinu.

Ondje me već za dugačkom tezgom čekao Leroy Carmack i unaprijed naručio dvije čaše pica. Sve je na njemu bilo pješčanožute boje. I kosa, i koža, i odjeća... čak i konj mu je bio pješčanožut. Samo su mu oči bile zelene. Posjećao me na pustinjskog vuka. Bio je najbolji vojni izviđač u cijelom apaškom području.

Uzeh ponuđenu čašu. Pogledasmo se i šutke ispismo piće.

– Idem s tobom, Jace O'Connore – progovori on iznenada.

– Imam već i konja za tebe. Možemo odmah krenuti.

Kimnuh. Nisu me iznenadile njegove riječi. Već dugo smo se družili. Stalno je bio moj izvi-đač u patroli. Iako nismo nikada govorili o svom odnosu, sprijateljili smo se. Lijepo će biti ako on bude uz mene na putu u novi život, pomislih.

Zakupnik kantine je u međuvremenu izračunao moj dug.

– Sedamnaest dolara – promrmlja. – Vodiče, niste se baš istrošili kod mene.

Samo mu se nasmiješih.

Leroy Carmack i ja htjedosmo upravo krenuti kadli se otvoriše stražnja vrata i uđe Jeff Murphy. Već triput je bio vodnik i svaki put je izgubio čin. Sad je opet bio desetar. Tko god bi ga pogledao, ne bi mogao naslutiti da je težak stotinu i deset kilograma. Imao je kosa ramena i mišićav vrat. Donekle je naličio na gorilu.

Priđe mi i uperi kažiprst u mene.

– Slušaj – reče mi – nemam mnogo vremena. Uspio sam kidnuti s posla, samo zato što sam rekao da moram u zahod. No ovo između nas i neće trajati dugo. Napokon te mogu opaliti po njušci. Obećao si mi obračun, nije li tako? Stalno si izmicao. Sad ne možeš. Onda, jesi li pripravan?

Stisnuvši šake, navali na mene.

Uzdahnuh zlovoljno. S njim sam neprekidno imao nekakvih neprilika i naše je neprijateljstvo raslo. Neprestano me zvao da se obračunamo u četiri oka iza staje. Nije mogao podnijeti činjenicu da on, kao bivši vodnik, ima kod mene ista prava kao i bilo koji drugi vojnik. Često je morao raditi nešto po kazni. Stoga mi je prijetio da će mi pokazati zube kad više ne budem vojnik.

Premda sam brz, brz gotovo poput divlje mačke, nisam uspio potpuno izbjeći njegov udarac. Okrznuo mi je uho. Da me pogodio svom snagom, bio bi mi otkinuo glavu.

Nije mi bilo ni nakraj pameti da se tučem s tim bikom i da naposljetku odem iz utvrđenja sav izudaran. Tko zna, možda ću čak morati odležati nekoliko dana u bolnici, mislio sam, budem li se borio s njim pošteno. Pobjeda mi, ako je i izborim, neće baš mnogo vrijediti. Morat ću je preskupo platiti.

Stoga sam skratio borbu.

Kad se zaletio u prazno, i morao se najprije okrenuti kako bi ponovo nasrnuo na mene svom snagom, mašući rukama, sagnuvši glavu i bijesno režeći, zgrabio sam s tezge još gotovo punu bocu i bacio je.

Pogodila je Murphyjevu okruglu glavu kao toljaga. Pa ipak, bacio se naprijed, pokušao me obuhvatiti rukama i, držeći se za mene, ostati na nogama. Htio mi je zabiti glavu u želudac i prikliještiti me uz tezgu.

Međutim, hitro sam podigao koljeno. To je bilo sasvim dovoljno. Zateturao je natraške, napravio tri koraka na petama i tada se stropoštao na leđa, ispruživši se na podu.

Vraški me zaboljelo koljeno. Nadao sam se da nisam ništa slomio.

– Dobro je – progovori Leroy Carmack – pametno si završio borbu. Dobio je što je tražio. Hajdemo sad. Jesi li već uzeo svoje stvari?

– Jesam – odgovorih. – Za pet minuta možemo izjahati iz utvrđenja.

Uistinu smo za pet minuta bili već na konjima. Stražar nam se pred vratima kiselo nasmiješi.

– Tebi je sada lijepo, O'Connore – reče mi zavidno. – Ja moram ostati ovdje još dvije godine. Do vraga, kako bi bilo da se zamijenimo?

Ne odgovorih mu. Samo sam mu se, gledajući ga s konja, zamišljeno osmjehnuo.

Izjašivši iz utvrđenja, nisam se nijedanput ogledao. Želio sam što prije zaboraviti vojsku, ovu zemlju i krvave bitke s Apašima.

* * *

Tek što smo prešli četiri-pet kilometara, začusmo iza sebe konjski galop. Kad smo se ogledali ugledamo bivše vodnike Vancea Vansittera i Ringa Hermandesa, koji su također danas bili otpušteni iz vojske. Pričekasmo ih.

– Mogli bismo neko vrijeme jahati zajedno, nije li tako? – progovori Hermandes. – Slažete se?

– Slažemo se, dabome – odgovorih. – Doduše, previše me podsjećate na vojsku. No privremeno ću to podnijeti. Možemo neko vrijeme jahati zajedno. Kamo ste krenuli?

– U El Paso – rekoše u isti glas, a onda Hermandes doda: – Pa, kazao sam ti već da me u El Pasu čekaju debela Rosita i njeno lijepo svratište. Jašete li i vi u El Paso? Pozvat ću vas na piće i...

– Ne – rekoh – mi jašemo samo do poštanske stanice Mesa. Ondje ćemo se ukrcati u kočiju i otputovati na sjever. Do Mese možemo ostati zajedno.

Nasmiješe se zadovoljno. Ostanemo li zajedno, bit ćemo u manjoj opasnosti. Sutra u podne stići ćemo do poštanske stanice Mesa... ako se ne dogodi ništa nepredviđeno. Ali u ovoj su zemlji nepredviđeni događaji vrlo česti.

II

Jahali smo cijeli dan, a uvečer smo skrenuli sa staze i među stijenjem potražili prikladno mjesto za logor. Čak smo zapalili vatru i skuhali večeru.

Potom se Leroy Carmack popeo na stijenu s koje se u zvjezdanoj, mjesečinom obasjanoj noći, moglo vidjeti prilično daleko. Nebo je nalikovalo na plavi baršun po kojem se razsulo drago kamenje. Međutim, ta ljepota bijaše varljiva. Zemlja je bila jezivo gruba prema svim živim bićima, a ni živa se bića nisu međusobno štedjela.

Već je prošla ponoć kad nam je Leroy Carmack, stražareći na stijeni dok smo mi spavali, doviknuo:

– Hej, dolazi netko s juga... neki jahač, osamljen jahač u kasu. Aaa, sad ga vidim. Ova je noć vraški svijetla. Još ću dobiti opekotine od mjesečine.

Ha, ha, ha! Gle, stiže neki vojnik bez šešira. Njiše se u sedlu. Hej! Pa, to je Shorty Brown, trubač iz čete kapetana Bannerhana! Da, Shorty Brown, trista mu gromova! Konj mu je skrenuo prema nama. Nanjušio je svoje drugove. A i izvor. Čini mi se da Shorty Brown nije pri svijesti. Njiše se tako kao da je svezan na konju.

Krenite mu u susret. Ja ću provjeriti da li ga netko progoni.

Slušajući ga, izvukli smo se ispod gunjeva, obuli čizme i posegnuli za oružjem. Pripremili smo se za neprilike.

Uskoro je konj, noseći na sebi vojnika, dokaskao do nas. Frktao je i tiho zarzao. Očito se veselio što je nanjušio dobro mu poznat miris konja.

Shorty Brown se sâm svezao na konju tako da nije mogao pasti. Shvatili smo to vrlo brzo. Bio je ranjen i izgubio je poprilično krvi. Međutim, Apaši bi ga svezali na konje samo mrtvoga, a ne živog.

Skinusmo ga s konja i dadosmo mu vode i malo rakije, zatim ga počesmo tapšati po obrazima. Tada se osvijestio. Ugledao je najprije mene i prepoznao me.

– Na svu sreću – promrmlja promuklim glasom – dospio sam u prave ruke. Vodniče, morat ću mnogo pričati. Mogu li dobiti još gutljaj rakije?

– Naravno, Shorty, naravno – rekoh mu.

Nije mi se sviđalo što mi se još obraća kao vodniku, jer više nisam imao nikakav čin. Ipak ga nisam htio opterećivati objašnjavanjem.

Svi smo napeto čekali što će reći.

Četa kapetana Bannerhana odjahala je iz utvrđenja prije tjedan dana. Trebalo je da se vrati danas do ponoći. Da sam ostao kao stariji vodnik u utvrđenju, major bi me sutra poslao s dvostrukom patrolom u potragu za kapetanom Bannerhanom i njegovim ljudima.

– Poštansku je kočiju napala družina Juana Locosa – počne pričati Shorty Brown. – Poštedjeli su nekoliko žena i djece i odveli ih sa sobom. Juan Locos je zatražio dvoja teretna kola puna hrane, oružja, municije i opreme. Inače će pobiti taoce. Kapetan je odjahao s nama u Spanish Wells. Ondje je rekvirirao dvoja teretna kola sa zapregom, ali je na njih natovario samo sanduke napunjene pijeskom i vreće u koje je natrpao šiblja, natovario je i kamenje kako bi tragovi kola bili dovoljno duboki. Tada krenusmo na sastanak s Apašima. Izabrali su dobro mjesto. Vidjeli su kilometrima uokolo. Jasno ugledasmo taoce: dvije žene i troje djece. No prije nego što smo se sasvim približili, napadoše nas. Ukopali su se u pješčano tlo i pokrili grmljem. Navališe na nas kao da su niknuli iz zemlje.

Odmah su poginuli kapetan vodnik i izviđač. Mi ostali pobjegosmo. Preživjelo je samo nekoliko momaka. Sakrili su se i poslali mene po pomoć. Na svu sreću...

Naglo ušuti. Opet se onesvijestio. Pogledasmo se. K vragu, što je ovo? – kao da smo se

pitali. Više nismo u vojsci. Ovo se nas više ne tiče. Ili nas se ipak tiče?

Jedan bi od nas mogao umjesto Shortyja Browna odjahati u Fort Tortilla Springs i obavijestiti zapovjedništvo što se zbilo. To je sasvim dovoljno.

Je li dovoljno? To nas je pitanje od početka mučilo, bili mi svjesni toga ili ne.

– Dvije žene i troje djece... – promrmlja Leroy Carmack.

– Ne gnjavi... – progunđa Vance Vansitter, više nemoćno nego bijesno. Nikako drukčije nije mogao dati sebi oduška. Zašutio je već poslije prvih dviju riječi.

Gledajući se na mjesečini, svi smo se osjećali poput nemoćnih zarobljenika. Što mu gromova, što li je to? U početku nismo mogli objasniti sebi što je posrijedi, nismo mogli spoznati istinu.

Tek postupno, čučeći kraj onesviještenog Shortyja i razmišljajući o onom što nam je ispričao posljednjom snagom, shvatili smo svoje osjećaje.

– Neka mi se skine s vrata ta prokleta vojska! – progovori Ringo Hermandes. Ovaj put je on tražio odušak. Međutim nije vikao. – Neka se svi tornjaju do vraga!

Kad je zašutio, svima nam je bilo jasno što se pritajilo u nama. Previše smo dana proživjeli u toj prokletoj vojsci, potratili smo dio života, i ona nam je protiv naše volje ušla u krv. Vidjeli smo mnogo svojih drugova kako ginu kraj nas. Katkad smo jurili prijateljima u pomoć i prelazili kilometre i kilometre, a kad bismo stigli, vidjeli bismo da je već prekasno.

Vodio se nemilosrdan rat. Jeziv rat. Apaše su progonili kao divlje zvijeri, plaćale su se nagrade za njihove skalpove, a oni su, znajući da gube borbu, uzvraćali jednakom mjerom. Da sam Apaš, i ja bih se nemilosrdno borio protiv bijelaca, znao sam to. No zatekao sam se na suprotnoj strani.

Mrzili smo Apaše zato što su nas napadali na sve moguće načine i što smo nailazili na svakakve grozote, koje su činili u nemoćnom bijesu svjesni da su osuđeni na propast.

Htjeli su propasti prkosno, u borbi. Sad su, evo, uhvatili kao taoce dvije žene i troje djece i desetkovali jednu našu patrolu. Vjerojatno su nekako doznali da ih kapetan Bannerhan hoće prevariti. Zbog toga su kaznili njega i njegove vojnike.

Dobro, što ćemo sada?

Čučeći oko Shortyja Browna i čeprkajući po svojim osjećajima, shvatismo svi da smo u duši još vjerni vojsci. Prokletstvo!

Tek što smo krenuli u nov život, i prije nego što smo se mogli potpuno osloboditi prijašnjeg, već su nas ponovo sputali odanost i osjećaj dužnosti. Činilo nam se da smo upali u klopku.

Uto se pomakne Shorty Brown. U podsvijesti mu se ugnijezdila spoznaja da mora pomoći drugovima, te nije mogao mirovati. Tjerala ga je da se osvijesti.

Pogleda nas, okupljene oko njega.

– Zašto ste još tu? – reče nam. – Krenite već jednom i pomozite momcima. Budući da su izgubili kapetana i vodnika, propast će. Nemaju više ni izvi-đača. Pomozite im, zaboga! Za-što sam inače jahao ovamo?

Njegove nas riječi pogodiše kao da nas je udario u želudac. Teško progutasmo slinu.

– Vidim da ste još očarani prokletom vjernošću vojsci, koja je uvijek tražila nešto od vas i zauzvrat nam davala vrlo malo – prozbori Leroy Car-mack. – Žar ste poludjeli?

Pogledasmo ga ljutito.

– Ti si običan civil – pro-gunđa Vance Vansitter. – Tornjaj se.

– Htio sam otići k debeloj Rositi u El Paso – požali se Ringo Hermandes. – Htio sam joj što prije napraviti dijete. Inače bi me mogla otjerati iz svog svratišta zato što ljenča-rim i mora me hraniti. Prema ocu svoje djece ne bi bila tako gruba. Međutim, sad mi se čini da od te djece neće biti ništa, do vraga!

Izrekao je to grubo, ali jasno.

– A ja neću krasti konje i goveda – promrmlja Vance Vansitter.

Svi se zagledaše u mene.

– Hoćemo li pomoći vojsci kao civili ili...? – progunđa Vansitter i zašuti kolebljivo. Potom doda: – Major će nas prihvatiti objeručke. Kazao nam je to kad smo se opraštali od njega. Mogli bismo smje-sta...

Opet zašuti, jer se nešto bu-nilo u njemu.

– Baš ste budale – reče Le-roy Carmack. – Predugo ste bili u vojsci. Više niste spo-sobni razmišljati svojom gla-vom. Slijepi ste. Dovoljno je da vam vojska fićukne i već joj se vraćate. Budući da vas ne mogu napustiti, morat ću i ja... Sveca mu, zar su nam vrane popile mozak?

Pogledasmo ga i kimnusmo.

– U dvostrukoj patroli kape-tana Bannerhana bilo je no-vaka koji su prvi put krenuli na zadatak – rekoh. – Kladim se da su, ako ih još ima živih, svi napunili gaće. Moramo im pomoći. A i ženama i djeci.

Svi zakimaše u znak slaga-nja.

– Tako je – reče Ringo Her-mandes. – Možda mi i ne bi bilo baš lijepo kod Rosite. Možda bih morao raditi kao rob. A Vancea bi, možda, obje-sili kao konjokradicu. Dakle, preuzmi zapovjedništvo, vod-niče.

Čučeći još nekoliko časaka, trljao sam nadlanicom neobri-jan obraz. Tada se digoh i izva-dih iz svog zavežljaja bilježnicu i olovku. Počeh pisati na mjesečini:

»Upućeno zapovjedniku Fort Tortilla Springsa, majoru J. W. Claytonu:

U vezi s izvještajem trubača S. Browna, potpisani izjavljuju da se odmah vraćaju u vojsku.

Smjesta ćemo potražiti ost-atak patrole kapetana Banner-hana i slijediti Juana Locosa i njegovu družinu kako bismo ih, kad dobijemo pojačanje, mogli napasti i osloboditi taoce.

Napisano u 2 sata ujutro 17. 8. 1869, blizu Hurtado Springsa.

Potpisali:

poručnik Jace O'Connor
vodnik Vance Vansitter
vodnik Ringo Hermandes
izviđač Leroy Carmack«

– Dakle, ako ovo potpišete – rekoh kad sam sve napisao – opet ste u vojsci.

Zagunđaše.

– Ne bismo li mogli i kao civili... – započne Ringo Hermandes.

– Ne bismo – odgovorih. – Kao civili ne bismo imali potrebna ovlaštenja. Ne bismo, na primjer, mogli rekvirirati konje i hranu, ne bismo mogli primijeniti ratno pravo, koje nam daje velika ovlaštenja prema civilnom stanovništvu. Osim toga, ne bismo mogli ni pregovarati s Apašima. Naša obećanja ne bi ništa značila. Moramo biti načisto da ćemo tjednima jahati za Juanom Locosom i njegovom družinom... možda i mjesecima... dok se ne uspijemo napokon obračunati s njim. Dakle?

Premda su još gunđali, svi se potpisaše. Naposljetku i Leroy Carmack.

– Moram paziti na vas – reče on. – A sada, dični vojnici, gdje vam je uniforma? – U glasu mu bijaše podrugljiv prizvuk.

Čim nas je to upitao; počesmo se, kao na nekakvu zapovijed, smijuljiti. Prišli smo svojoj prtljazi i otvorismo debele zavežljaje. Na vrijeme smo se »opskrbili«, kao što se govori u vojsci.

Svaki podoficir, koji je imalo držao do sebe, imao je uniformu koja nije bila ubilježena u popisu njegove odjeće i opreme. Zapravo, bilo je vrlo prikladno imati na zalihi takvu čistu i urednu uniformu ako bi iznenada morali izići na smotru. Imali smo i vojničko donje rublje, čarape i marame. Htjeli smo da za prvih godina svoga civilnog života ne moramo kupovati takve stvari.

Kad smo se nas trojica presvukli, Leroy Carmack se podrugljivo nasmije.

– Dakle, ovo je nevjerojatno! – reče. – Govorili ste kako više ne biste htjeli ni za živu glavu biti vojnici, pričali ste svašta o vojsci, psovali je na pasja kola, ali ste, krenuvši u slobodu, uzeli za uspomenu svoje uniforme. Htjeli ste ih oblačiti u svečanim zgodama ili se kočoperiti u njima na sastancima bivših boraca?

Ne odgovorismo mu ništa. Nekako smo se stidjeli što nas je uhvatio na djelu.

– Vodniče, kako to da si sada poručnik? – promrmlja Vance Vansitter.

– Major je dobio ovlaštenje da me unaprijedi ako ostanem – odgovorih. – Rekao mi je to na rastanku, a ja sam sada prihvatio njegovu ponudu.

– Onda treba da izmijeniš oznake na uniformi – napomene Vance Vansitter. – Osim toga, kad ti se budemo obraćali morat ćemo ti govoriti »gospodine«, makar te u mislima i slali u vražju mater?

Samo se nasmijuljih. Potom se okrenuh prema Shortyju Brownu, kojem smo previli rane dok je još ležao onesviješten. Dadoh mu pismenu poruku za majora.

– Vjerojatno si već sve shvatio, zar ne, Shorty? – rekoh mu. – Dobro, odmori se još malo, a onda odjaši k majoru. Jesu li ti potrebna još bilo kakva objašnjenja?

– Nisu – odgovori on. – Hvala vam što ćete pomoći onim jadnicima da se izvuku iz škripca. Neki među njima, uvjeren sam, umiru od straha.

III

Ubrzo poslije toga krenusmo prateći Brownov trag. Noć je ostala svijetla gotovo do svitanja. Tek tada se pojavila maglica. Kad se razdanilo i kad je sunce počelo rastjerivati maglu, naiđosmo na širok trag kapetanova odreda. Jasno su se razabirale brazde što su ih ostavili kotači natovarenih kola.

Apaši su nekako doznali da je u kolima nevrijedan teret i tada su priuštili kapetanu ono što je želio: borbu. Budući da je ujahao u klopku, izgubio je. Ali mi ne smijemo uletjeti u klopku. Inače ćemo završiti kao i on.

Ne zaustavivši se ni za trenutak, slijedili smo jasan trag i uskoro se počeli znojiti. Kraj bijaše nepregledan. U njemu su vukovi morali ponekad žderati čegrtuše jer ne bi našli nikakav drugi plijen. U tom su kraju bili dani vrući, a noći hladne.

Bila je to opaška zemlja, zemlja u koju su prodrli bijelci i u kojoj je na svakom koraku na njih vrebala smrt. Zemlja krvavih okršaja. Pa ipak, bilo je u njoj i ljepota. Na primjer, oko šarenih su kaktusovih cvjetova lepršali kolibrići i nalikovali na drago kamenje. Bilo je i drugih ljepota. Samo, mi ih nismo zapažali.

* * *

Činilo nam se kao da jašemo već cijelu vječnost. Sunce nas je nemilosrdno peklo, a prašina se pomiješala sa znojem i stvorila ljepljiv sloj na koži. Tijelo nas je posvuda svrbjelo. Sve nam je to bilo već dobro poznato. Odavno smo upoznali taj kraj.

Napokon stigosmo do mjesta gdje su se Apaši ukopali u pješčanom tlu i pokrili grmljem. Kapetan je doveo svoje jahače, tako reći, do njih. Tada su hitro iskočili iz zaklona i navalili prije nego što su se vojnici pribrali i shvatili što se zbiva. Vidjeli smo uokolo mrtva tijela. Kad smo se približili, strvinari i vukovi nevoljko se povukoše.

Steglo nam se grlo, a Ringo Hermandes je počeo gotovo nečujno psovati. Često su na vidjelo izbijale osobine što ih je naslijedio od oca, Irca. Htio bi glavom kroza zid. Ali od majke Meksikanke naslijedio je strpljivost, i ona bi se uvijek pokazala naposljetku jačom. Premda bi se uvijek brzo razbjesnio, uspijevao je uskoro ovladati sobom.

Oboja kola, koja ja kapetan rekvirirao, bila su spaljena. Apaši su odveli zapregu.

Ipak nađosmo lopatu i nekoliko dasaka koje smo mogli upotrijebiti za kopanje. Lopata više nije imala držalo, ali smo ugurali jednu oblicu. Iskopavši

grob za petoricu, među njima za kapetana i vodnika, produžismo. Koliko smo mogli razabrati, odred je panično bježao.

Na sljedećem kilometru nađosmo još tri mrtva vojnika i pokopasmo ih.

Ostatak napadnute patrole nastavio je bježati pred progoniteljima. Na istočnom je rubu ravnice bila skupina crnih vulkanskih stijena, koje su nalikovale na okupljeno krdo slonova. Kad smo se donekle približili, pojavi se među stijenama nekoliko likova. Počeše nam mahati i dovikivati. Bili su to preživjeli vojnici iz kapetanove patrole. Apaški je trag skrenuo na jug.

Kimnuh Leroyu Carmacku, koji se odmah odvoji od nas i zaputi na jug po indijanskom tragu.

Dojahavši do vojnikâ, opazismo da su to uglavnom neiskusni mladići. Bila su među njima samo dvojica-trojica starijih momaka, no oni su se pridružili vojsci samo zato da bi dobili krov nad glavom i jelo. Prije su bili skitnice... ili čak lopovi, ali su uspjeli umaći šerifima. U Fort Tortilla Springsu nije ih nitko tražio.

– Dobro, tko će me izvijestiti što se zbilo? – zapitah sa sedla.

Nitko ne reče ništa i ne učini bilo što. Smušeno su stajali i gledali me kao spasioca.

– Ostala su još trinaestorica – napokon prozbori jedan – jer su dvojica umrla ovdje, među stijenama. Nekoliko ih je lakše ili teže ranjeno. Apaši su se povukli tek prije pola sata. Vi ste prethodnica nekoga većeg odreda, vodniče?

– Ja sam sada poručnik – odvratih. – I preuzimam ovdje zapovjedništvo. Svi me dobro poznate. Postrojite se.

Sjašio sam.

* * *

Desetak minuta nakon toga znao sam kakvo je stanje. Bilo nas je, računajući i Leroya Carmacka, sedamnaest. Doduše, dvojica bijahu prilično teško ranjeni.

– Večeras, kad prestane vrućina, morat ćete opet jahati – rekoh im.

– Svakako – odgovori jedan ranjenik. – Do utvrđenja ćemo izdržati, nema sumnje.

– Nećete jahati u utvrđenje – napomenuh im. – Krenut ćemo za Apašima. Još su kod njih dvije žene i troje djece. Krenut ćemo za njima. U koga se mogu pouzdati taoci ako ne u vojsku?

Ranjeni vojnik ne reče više ništa. I ostali su šutjeli.

Razumio sam njihovo razočaranje. Nadali su se da će se vratiti u Fort Tortilla Springs... ili, barem, dobiti pojačanje. Umjesto toga, došli smo nas trojica i izviđač. Prije, dok su jahali s kapetanom, bilo ih je više nego sada. Pa ipak su doživjeli poraz. Bojali su se, jasno sam to naslutio. Šutjeli su i bojali se. Ali su morali slušati moje zapovijedi. Mogao sam ih odvesti u smrt. Morali su izvršavati sve što im naredim.

Vjerojatno me sada svi mrze, pomislih. Zaboga, što da učinim? Da ih odvedem u utvrđenje? Ili da pokušamo osloboditi zarobljenike?

Zaboga, baš zbog tih talača postali smo opet vojnici! Inače bismo bili pošli svatko svojim putem.

Tko zna, možda bi i ovi momci stradali da nije bilo nas. Možda su se Apaši povukli tek kad su nas opazili. Vjerojatno su pomislili da smo prethodnica nekoga većeg odreda.

* * *

Kad se smračilo, krenusmo. Oko ponoći se iznenada pred nama pojavi Leroy Carmack.

– Vidio sam ih – progovori jašući kraj mene. – Ima tridesetak ratnika. Broj nije osobito važan. Vjerojatno mogu dobiti pojačanje ako im bude potrebno. Lakše se opskrbljuju svime ako ih nije previše. Na nekim izvorima ima vode samo za desetak jahača i njihove konje. Katkad neće ostati za nas gotovo ništa. Dakle, vidio sam ih kako prolaze kroz jednu udolinu. I zarobljenici su još s njima. Što namjeravaš, poručniče?

Dok je izgovarao posljednju riječ, glas mu postane podrugljiv.

– Možda završim kao pukovnik – rekoh mu podjednako podrugljivo i strgnuh s nadlatkica vodničke oznake.

– Sad si naoko običan vojnik – reče mi Leroy Carmack. – A zbog kaubojskog šapira ne izgledaš više ni kao pravi vojnik. Ne nosiš ni vojničke čizme. Ovo su kaubojske čizme, zar ne? Gdje si ih nabavio?

– Dobio sam ih na pokeru – odgovorih. – Od nekoga kockara iz Alabame. Imao je u svojoj prtljazi ove nove novcate čizme, izrađene po mjeri. Dobio sam od njega čizme, sat i ovaj šešir.

– Što se potom dogodilo? – upita Leroy Carmack, sluteći odgovor.

– Igrali smo u poštanskoj stanici Mesa, gdje sam se prošli put zaustavio s patrolom – odvratih mu. – S nama su se kartala još trojica. Jedan je uhvatio kockara kako vara. Na licu mjesta ga je ustrijelio. No nisam se petljao u to. Bio je to obračun među civilima. Imaš li još nekih pitanja, pametnjakoviću?

– Nemam – reče on – no rado bih se i ja dokopao takvih čizama. Kažeš, izrađene su po mjeri? Pristaju li ti uopće?

– Kao da su za mene napravljene – nasmiješih se, a nakon toga smo dugo šutjeli.

– Kako zamišljaš naš obračun s tom družinom? – upita me tada.

– Vrlo jednostavno – odgovorih mu. – Pratit ćemo ih sve dokle ne dobijemo pojačanje iz Fort Tortilla Springsa. Ostavit ćemo jasan trag, tako da nas momci lako pronađu. Sve je vrlo jednostavno. Ne smijemo uletjeti u zasjedu kao kapetan Banerhan i treba da ih pratimo u stopu. Mudro, zar ne?

– O, vrlo mudro – progunda on. – Katkad mi se čini da ste vas trojica pojeli ludu travu.

Tko zna, možda i jesmo ludi, pomislih.

Kad je na istoku počelo polako sivjeti nebo, morali smo oba ranjena vojnika svezati na konjima. Toliko su se iscrpili da me više nisu mogli ni psovati. Međutim, nisam ih mogao poštedjeti. Morao sam stalno imati na umu cilj. Baš zbog takvih sam okolnosti i zamrzio vojsku. Nemilosrdno nam je nametala ponašanje koje se protivilo uobičajenoj čovječnosti.

Kad su prve sunčane zrake obasjale brda na istoku, ugledasmo pred sobom neku ženu. Stajala je nepomično nasred apaškog traga i čekala nas. Zacijelo je bila jedna od onih dviju zarobljenica.

Odakle bi se inače stvorila?

IV

Odmah sam naredio ljudima da se raširе u obliku lepeze. Ostao sam u sredini. Leroy Carmack je jahao kraj mene. Zaustavismo se četiri koraka ispred žene.

Izgledala je loše, jer se, kad su je uhvatili, očito žestoko branila. Nesumnjivo se borila kao divlja mačka i možda bi bila najradije umrla u toj borbi.

Ali Apaši joj nisu htjeli učiniti tu uslugu. Svladali su je i ponizili. Vidjele su se mnoge ogrebotine i otekline. Vjerojatno joj je lice inače bilo i te kako zgodno, no privremeno se to moglo samo naslućivati. Uslijed udaraca bijaše zelankasto i plavkasto.

Tijelo joj je bilo mlado i vrlo skladno. Nisu ga mogli slomiti ni napori kojima je bila izvrgnuta. Imala je na sebi zeleni putni kostim, sav razderan.

Zagledavši joj se u zelene oči, razabrah u njima nevjerojatno veliku životnu snagu i nepokolebljiv ponos. Sveca mu, ona nipošto nije slomljena, pomislih. Kakva žena! Tko bi očekivao takvu izdržljivost i upornost?

– Onda, spretne vojničine, zar se nimalo ne bojite da će vas ponovo namamiti u stupicu? – prozbori ona dok sam je još začuđeno promatrao. – Prošli su vas put naučili pameti.

Rugala se.

– Tada nisu prisustvovali okršaju neki među nama – rekoh joj. – Vjerojatno su vas Apaši ostavili ovdje kako biste nam nešto poručili. Ako je tako, govorite!

Skliznuh sa sedla.

Leroy Carmock ostade a na konju, jer je s njega imao bolji pregled. I svi su ostali jahači sjedili nepomično u sedlu, držeći u rukama revolvere, poboljšanu verziju revolvera »Whitneyville-Walker«, cijevi dugačke devetnaest centimetara. Bili su to vrlo dobri revolveri. Služili su se njima i teksaški rendžeri. Doduše, njihovi su revolveri imali dužu cijev.

Cijela je patrola napeto čekala.

Blizu nije bilo Apaša. Ovaj se put nisu ukopali u pijesak i pokrili granjem.

Pristupih ženi. Žalio sam je zbog proživljenih grozota. Istodobno sam je, gledajući joj u očima životnu snagu, veoma poštovao.

– Zar vi ovdje zapovijedate, vojniče? – upita me ona sumnjičavo. – Ne doimate se baš osobito vojnički.

Nasmiješih joj se kiselo.

– Ja sam poručnik O'Connor – rekoh joj. – Dakle, što nam poručuje Juan Locos?

– Da još zahtijeva za taoce dvoja kola opreme i hrane, oružja i municije i da vam daje tjedan dana da se s tim tovarom pojavite kod Black Soldiersa. Čekat će sedam dana. Ni dana dulje. Onaj ih je kapetan htio prevariti. Doznali su da u kolima nema ničega za njih. Stoga su napali odred i preživjele natjerali u bijeg. Mogli su i njih pobiti, ali im tada ne bi nitko dovezao dvoja kola puna...

– Dobro, to sam već čuo – prekinuh je i pružih joj čuturu. Zapazio sam već da joj je glas sve promukliji. Zgrabila je čuturu i odmah počela piti. Za to sam vrijeme razmišljao o svemu. Kapetan Bannerhan je uzeo kola u Spanish Wellsu i natovario ih nevrijednim teretom. U Spanish Wellsu ima uvijek stvakakvih lutalica. Vjerojatno je netko od njih obavijestio Juana Locosa o prijevari. Tada je on navalio. Možda nas još nije napao zato što bi od nas htio dobiti sve ono što mu je potrebno.

Ako želim spasiti ostale taoce i ostati živ sa svojim ljudima dok ne dobijemo pojačanje, jasno mi je da ga ne smijem prevariti.

Shorty Brown je već po svoj prilici blizu Fort Tortilla Springsa. Stići će u utvrđenje najkasnije do podneva. Ne budu li se Apaši prebrzo kretali, dostići će nas pojačanje najkasnije za tjedan dana.

Uostalom, znam gdje treba da se sastanemo s Indijancima. Kod crnih stijena, nazvanih Black Soldiers, koje su poredane tako da nalikuju na postrojene vojnike. Isto tako znam da će nas Locosovi izviđači promatrati danju i noću. Ne budemo li htjeli natrpati u kola ono što želi, poduzet će nešto. Napast će nas kao što je napao i kapetana Bannerhana. Dakle, sve je vrlo jasno.

Mesa je najbliže mjesto u kojem mogu dobiti sve za Juana Locosa i njegovu družinu. Kapetan Bannerhan je rekvirirao kola u Spanish Wellsu, no to je mjestance predaleko.

Da, treba da odem u Mesu. Tu poštansku stanicu na raskrižju dvaju putova osnovali su još španjolski osvajači. Poslije se pretvorila u maleno naselje. U njoj se prekrcava roba, pa postoji i nekoliko skladišta.

Žena mi napokon vrati čuturu. Mehnuh vojniku koji je vodio rezervne konje.

– Daj jednoga konja za damu! – doviknuh mu. Pade mi na um da joj još i ne znam ime.

– Ja sam Nelly Hannaran – reče ona prije nego što sam je mogao upitati. – Muž je bio sa mnom u kočiji i poginuo je čim je počeo pucati kroz prozor na Apaše. Imamo ranč kraj Pecosa i bili smo kod rođaka u Albuquerqueu.

Kad je vojnik doveo konja, skratih stremen i pomogoh joj da uzjaše. Bila je bosa, a sto-

pala joj bijahu izbodena trnjem.

Naredih da se patrola opet svrsta u dvored, zatim krenusmo. Ovaj put na jugozapad.

– Idemo u Mesu? – promrmlja Leroy Carmack.

– Pogodio si – odvratih. – Imaš li, možda, neki bolji prijedlog, pametnjakoviću?

Odavno se već navikao da ga zovem pametnjakovićem kad god bih bio loše volje.

– Nemam, generale – reče. – Nemam nikakav bolji prijedlog. Ipak, budeš li u Mesi zaplijenio dvoja kola i svakakve lijepe stvarčice za Juana Locosa, imaj na umu da će vojska, možda, tvrditi kako te nije ovlastila za to. Tada ćeš morati sve to otplaćivati do kraja života svojim vlastitim parama. Kakvu plaću dobivaju poručnici? Jednom sam čuo da je još manja nego ona milostinja što je dobivaju stariji vodnici.

Samo mu se kiselo osmjehnuh, jer sam imao suviše briga da bih odgovorio na njegovo zadirkivanje.

U tom se času Nelly Hannaran okrene u sedlu i pogleda me.

– Ne vjerujem – reča – da će vam vojska stvarati teškoće ako u Mesi zaplijenite, u skladu s ratnim pravom, ono što vam je potrebno. Naime, u apaškim su rukama gospoda Amanda Johnford i njena tri sina: osmogodišnji James, desetogodišnji Jesse i šestogodišnji Sonny.

Ona zašuti gledajući me.

U glavi mi zazvoni nešto na uzbunu.

– Zar je to obitelj pukovnika Williama Johnforda? – zapitah tiho.

Ona kimne.

– Pukovnik ih čeka u Tucsonu, kamo je premješten kako bi ondje stvorio vojnu upravu za jugozapadno područje – objasni. – To mi je ispričala njegova žena. Vrlo je hrabra. Prošla je bolje nego ja, jer se nije borila. Osim toga, Apaši je donekle poštuju kao majku triju sinova. Poznato je da ih zanimaju djeca.

Potvrdih to kimnuvši.

Juan Locos je, dakle, uhvatio ženu i sinove pukovnika u čijim je rukama uprava cijeloga jugozapadnog vojnog okruga.

Dobro sam znao da Apaši rado pretvaraju zarobljenu djecu u svoje ratnike. Majka takvih budućih apaških boraca neće živjeti lošije nego bilo koja druga apaškinja.

Ipak, za ženu visoka oficira, naviklu na udobnost i drukčiji život, takva bi budućnost bila grozna.

Pogledah Nelly Hannaran.

– Dobro jašete – rekoh joj. – Hoćete li izdržati?

Do Mese je tridesetak kilometara.

– Izdržat ću koliko i vaši vojnici – odvrati ona oporim glasom.

Vjerovao sam joj. Potjecala je s ranča i jahala kao kaubojka. Bila je mlada i gipka, žilava i snažna. Rado bih je bio upitao što su joj učinili Apaši, ali sam se obuzdao. Što me se to tiče? Ako su joj i učinili ono što čine svim zarobljenim bjelkinjama i Meksikankama, kako bi se osvetili zbog zla koje nanose bijelci njihovim

ženama i djevojkama, najbolje je da ona to zaboravi kao ružan san. Bilo bi neotesano ispitivati je o tom.

Pa ipak, neprestano sam razmišljao o onom što je proživjela, jasno sam to sebi zamišljao i jačala je u meni mržnja. U tim sam trenucima zaboravio sva opravdanja indijanskih postupaka i postao potpuno pristran.

* * *

Kad smo stigli do Mese, bilo je već popodne. Oba ranjenika bijahu još živa. Smjestismo ih u kolibu u kojoj su inače spavali kočijaši i pratioci kočija.

Dakle, ljudi, dajem vam tri sata da uredite sebe i konje – rekoh postrojenim vojnicima. – Tri sata.

Osvrnuvši se, spazih Nelly Hannaran kako upravo nestaje iz dvorišta. Htjedoh joj doviknuti nešto, jer je odvela sa sobom i konja, koji je pripadao vojsci, ali ne viknuh ništa. Okrenuh se prema upravitelju poštanske postaje. Poznao me, jer sam povremeno prolazio tuda s patrolama i štitio put.

– Dobar dan, vodniče – reče on i pogleda mi rukave, na kojima nije više bilo oznaka čina – Zar više niste vodnik?

– Sada je poručnik – napomene mu Leroy Carmack. – Nema oznake čina zato što se još nije mogao navratiti u vojno spremište odjeće. No, pravi je poručnik... s kaubojskim šeširom i kaubojskim čizmama. U vojsku prodire nova moda. Jednog će vam se dana pojaviti ovdje oficiri sa cilindrom na glavi i u lakiranim niskim cipelama. Ha, ha, ha!

I upravitelj se nasmijao. A onda me pogledao u oči i zapazio u njima nešto što ga je odmah zabrinulo.

– Hej, što se dogodilo? Zar nije riječ o nekom od uobičajenih okršaja? – zanimalo ga je.

Nasmiješih se gorko i ispričah mu sve.

– Stoga ću, u ime vojske, rekvirirati sve što mi je potrebno – rekoh mu tada. – U skladu s ratnim pravom. Dobit ćete za sve priznanicu i poslati račun vojsci. Hoćete li nam pomoći pri utovaru ili...

On žustro kimne i tiho opsuje.

– Budući da prevozimo putnike i teret, potrebna nam je vojna pomoć – promrmlja. – Osim toga, htjeli bismo da Juan Locos završi na vješalima. Napao nam je već pet-šest poštanskih kočija. Dobro!

Okrene se i pozove svoje ljude. Kad su izišli iz suša i obora, objasni im što treba da učine. Tada podoh s njim u ured kako bismo popisali svu potrebnu robu.

Međutim dok smo to radili, više od jednog sata, stalno sam razmišljao o Nelly Hannaran. Ona je jednostavno otišla s konjem. Raščupana, u poderanoj odjeći, prekrivena zelenkasto-plavim masnicama, prljava i izbodena trnjem, otišla je iz dvorišta. Što li sada radi? Zatražila je pomoć?

Kad sam završio sve svoje obaveze i prepustio ostalo vodnicima, krenuo sam u potragu za njom. Da me netko pitao, bio bih rekao kako sam zabri-

nut za konja kojeg je odvela Nelly Hannaran. Odgovaram za nj, pa ga moram potražiti, tvrdio bih odlučno.

U Mesi je postojala gostionica. U njoj bijahu, u raznim prigradnjama, i meksička krčma, i američki salun, i hotel, i restoran. Stoga je u njoj svatko mogao naći nešto za sebe. I Meksikanci, i Amerikanci.

Koraknuh u prigradnju koja je služila kao skroman hotel. Odnekud se stvori neka debela žena. Nosila je dva vedra u kojima se pušila voda i htjela krenuti uza stube.

– Je li gospođa već u kadi? – upitah.

Debela se žena naglo zaustavi i pogleda me.

– U najvećem je čabru za pranje koji imamo – reče mi. – Htjela se pošto-poto okupati. Neprestano joj nosim vodu.

– Dajte meni – promrmljah i uzeh joj vedra. – U kojoj je sobi?

– U drugoj slijeva – odgovori ona. – Ta je gospođa vaša? Mislim, smijem li vas uopće pustiti k njoj, vojniče?

– Naravno – rekoh joj.

Popeh se stubištem i uskoro noseći oba vedra stupih u sobu. Međutim, naglo zastadoh. Nelly Hannaran je uistinu sjedila u velikom drvenom čabru.

– Smijem li ući? – zapitah je.

– Zar je to važno? – odvrati ona. Nije to bilo pitanje već zaključak.

Zatvorih iza sebe petom vrata i približih se. Voda joj je u čabru sezala već iznad grudi. Osim toga, površinu joj je prekrivala sapunica.

– Da ulijem vodu? – upitah je i podigoh jedno vedro.

Pogledala me ravno u oči i kimnula.

Počeh oprezno ulijevati vruću vodu. Smeđa joj je kosa bila već mokra i puna sapunice. U zelenim joj očima jasno razabrah izgubljenost i usamljenost.

– Nikako se ne mogu dovoljno ugrijati – reče mi. – Najradije bih se istrljala alkoholom i tada zapalila. Ni to ne bi baš mnogo pomoglo, nije li tako, poručniče?

Izlio sam u čabar i iz drugog vedra vodu a onda prišao prozoru, okrenuo joj leđa i zagledao se van. Promatrao sam planine na istoku. Ondje je divljina, bez vode. Ima samo nekoliko skrivenih pojilišta, poznatih jedino Apašima... možda i Leroyu Carmacku.

– Ne, to vam ne bi mnogo pomoglo – prozborih. – Tko je to učinio? Juan Locos?

– Da – odgovori ona. – Smatrao me svojim osobnim plijenom. Očajnički sam se odupirala njegovim ratnicima. Tada su me pustili na njegovu zapovijed. No pripala sam njemu. A ti se tragovi ne mogu isprati vrućom vodom i sapunom. Morat ću ga ubiti.

Posljednju je rečenicu izgovorila vrlo smireno i zamišljeno, a ne razjareno i s puno mržnje. Izrekla ju je tako kao da je najednom spoznala jedino rješenje svojih teškoća i od sada mora težiti za njim.

Okrenuh se prema njoj. Bila mi je okrenuta leđima, pa joj nisam mogao vidjeti lice.

– Nelly Hannaran – rekoh – od početka se divim vašoj životnoj snazi. Ipak treba da jednog dana zaboravite sve kao nekakav ružan san ili bolest. Što se zapravo dogodilo? Uprljali su vas. To se svakomu dogodi kad-tad u životu. Netko ga uvrijedi, netko ga uprlja... ili se dogodi nešto čega se mora stidjeti. Sve je to ljudski i događa se često, ali s vremenom tone u zaborav. Život se nastavlja. Nelly Hannaran, rado bih vam pomogao ako mogu. Što bih mogao učiniti? Je li vam potreban novac? Kako ćete se vratiti kući, na svoj ranč? Kažite mi kako bih vam mogao pomoći. Vaš muž... kakav vam je bio muž?

Ona se okrene i pogleda me preko golog ramena, koje joj je virilo iz sapunice.

– Moj muž... – započne i privremeno zašuti. – Bio je mnogo stariji od mene – nastavi tada – gotovo kao da mi je otac. Sklopila sam s njim, moglo bi se reći, neku vrstu ugovora. Htio je potomke. Stoga se oženio mnome. Bio je dobar prema meni. Zacijelo bih mu bila rodila potomke, no nisam stigla. Ubili su ga Apaši. Potom me se dočepao Juan Locos. Neću mirovati dok mu se ne osvetim.

Posljednju je rečenicu izrekla vrlo mirno, ali i odlučno.

– Juan Locos bi lako mogao diplomirati na bilo kojem sveučilištu – promrmljah. – Odrastao je kod isusovaca. Izobraženiji je nego većina bijelaca u ovoj zemlji. Trebalo je da postane apaški vođa i da ravnopravno pregovara s predsjednikom ove države. Međutim, ubrzo je uvidio da, unatoč svemu znanju, za bijelce ostaje samo divljak. Shvatio je da ga gledaju kao zvijer a ne kao čovjeka. Spoznao je da mu bijelci neće dati priliku za pravedne pregovore. Nakon toga je, moglo bi se kazati, uistinu podivljao.

– Da, podivljao je – ustraje ona. – Stoga ću ga morati ubiti.

– Na sreću, nećete ga više nikad vidjeti. Dakle, nećete ga moći ni ubiti. S njim ću se obračunati ja. To mi je posao. Onda, mogu li vam nekako pomoći?

– Nije mi potrebna pomoć... barem ne zasad – odvrati ona. – Upravitelj ove postaje poznao je dobro mog muža, Jima Hannarana. Naime, Jim je svake godine isporučivao prevozničkoj kompaniji određen broj konja i mula. Dobila sam ovdje, kao njegova udovica, zajam.

– Aha – rekoh. – Onda vam, vjerojatno, više nije potreban ni vojni konj kojeg ste uzeli?

– Ne, više mi nije potreban – reče ona osorno. – Dobila sam zajam i u hotelu i u prodavaonici. Zasad mi nije potrebna vaša pomoć, poručniče. Možda poslije.

– Krećemo za tri sata. Moža se nećemo više nikad vidjeti, Nelly Hannaran. Žao mi je zbog toga.

Govoreći to, stigao sam do vrata. Ondje se ogledah prema njoj. Napokon nam se sretoše oči.

– Znam – reče mi ona. – Za mnom jure svi muškarci. I

vi biste me se rado dokopali, poručniče. Možda bi vam se to i posrećilo kad biste mi položili pred noge mrtvog Juana Locosa. Glas joj bijaše odrešit.

U prvi čas htjedoh otići šutke, a onda se predomislih.

– Ako želite u duši otvrdnuti za sva vremena, zaista vas žalim, Nelly. Nesumnjivo biste mogli usrećiti muškarca. Mogli biste biti opet divni, ali...

– Van! – reče mi ona.

Poslušah je i odoh šutke. Poželio sam pića. Premda nisam smio piti dok sam na dužnosti, otiđoh u salun.

Unutra se Leroy Carmack naslanjao na tezgu, pušio cigaru i kockao se s pipničarom.

– Dobio sam već tri dolara – reče mi. – Ovdje ima izvrsnih odrezaka. Želiš li jedan, samo ga naruči. Ja plaćam sve. Znam da su jadni poručnici uvijek bez para.

– Zar je postao poručnik? – upita pipničar, poznajući me kao i svi u Mesi. – Ne izgleda tako.

– Oblači se na svoj način – odvrati Leroy Carmack.

Nisam se obazirao na njegovo zadirkivanje. Još sam razmišljao o Nelly Hannaran. Bio sam uvjeren da se uistinu želi osvetiti Juanu Locosu.

No kako bi ga mogla ubiti? Morala bi odjahati u divljinu i tražiti ga. To ipak ne može učiniti!

V

Kad smo krenuli, sunce nije više peklo nemilosrdno kao prije. Pa ipak, još se posvuda u zemlji i stijenju zadržavala vrućina.

Oba smo ranjenika ostavili u Mesi. Veoma su se obradovali. Možda me više ne mrze i ne žele mi sva moguća zla.

Uzeli smo iz Mese dvoja velika i teška kola, sa šest upregnutih mula. Otkad sam doznao da Apaši drže kao taoce obitelj jednog pukovnika, koji je, osim toga, upravitelj jugozapadnog područja, bez ikakva sam kolebanja potpisivao račune u ime vojske.

Jahao sam s Leroyem Carmackom ispred našeg odreda.

– Zar ćeš zaista Locosu predati kola puna svakakvih stvari? – upita me Leroy kad se približila večer. – Opskrbiti ćeš ga svime što mu je potrebno i omogućiti mu nove napade?

Izrekao je to prijekorno. Donekle je imao pravo. Da bismo spasili četvoro ljudi, možda ćemo osuditi na smrt desetke drugih. Na mojim je leđima odgovornost. Nasmiješih se kiselo Leroyu i pokazah mu pušku sharps, što ju je imao u navlaci na sedlu. Takvom je puškom mogao i na trista metara srušiti bizona.

– Ako se ne varam, prilično dobro poznaješ kraj oko Black Soldiersa – rekoh. – Nije li tako, pametnjakoviću? Osim toga, imaš izvrsnu pušku, kojom može pola kilometra pogoditi ika. Pokušaj to učiniti. e sada od nas i potraži adno mjesto. Onda? Mozeš li to učiniti?

On proguta slinu i zagunda:

-- Da si mi sličan kao brat bratu i da me možeš zamijeniti

ovdje – dodah jer nije još ništa odgovorio – poslužio bih se ja tvojom puškom. Netko mora ustrijeliti Juana Locosa. Jedino tako možemo spriječiti rat. Ne znam nikakv drugi način. Znaš li ga ti?

– Ne znam – progunđa Leroy. – Vaša prokleta odanost vojsci graniči s ludošću. Naposljetku ću još i ja zbog nje izgubiti skalp. Dobro, pokušat ću to. Pritajit ću se negdje blizu Black Soldiersa i uhvatiti ga na nišan. Potom ću pobjeći k vama. Mogu to učiniti tek kad on oslobodi taoce. Hoće li ih, uopće osloboditi?

– Kad bih to znao – promrmljah – bilo bi mi lakše pri duši.

* * *

Kad se smračilo, zaustavismo se. Bio je to samo kratak odmor. Uskoro će zasjati mjesec. Razići će se maglica na nebu i tada ćemo produžiti. Htio sam iskoristiti noćnu svježinu. Znao sam da je pred nama neugodan put. Ubrzo neće više biti nikakvih staza. Stijene Black Soldiers su u nepristupačnu kraju, u kojem Apaši imaju skrovište na svakom koraku i mogli bi se igrati mačke i miša s cijelom vojskom.

Znao sam, osim toga, zašto su zatražili da dopremimo stvari na kolima, a ne na tovarnim konjima ili mulama. Htjeli su da budemo što sporiji i nespretniji. Lakše će nas nadzirati. Da, čvrsto sam vjerovao da nas neprekidno promatraju, makar izdaleka. U svako doba znaju gdje smo i kako napredujemo.

Priđe mi Leroy Carmack, vodeći za sobom svog sivca. Stajali smo nekoliko časaka i šuteći se gledali. Nismo, zapravo, znali što bismo rekli.

– Eh, ta vaša prokleta vjernost vojsci! – progunđa on. – I sami znate da je to glupo, ali ste robovi. Još ćemo naposljetku svi zaglaviti. Sjeti se, htjeli smo odjahati u Montanu i tražiti zlato. Aaah. – Srdito odmahne rukom. – Idem sada. Jahat ću u širokom luku i za nekoliko dana stići s istoka kroz brda do Black Soldiersa. Izabrat ću prikladno mjesto i obaviti svoje. Valjda ćete mi se tada svi skinuti s vrata.

Okrene se, skoči na konja i odjaše u mračnu noć. Uskoro nestane.

Ostale su samo njegove riječi. Govorio je grubo, ali zato što je zabrinut za nas. Neće otvoreno priznati tu zabrinutost. Hoću li ga ikad više vidjeti?

Obilazeći logor, razgovarao sam s vodnicima i vojnicima. Nekoliko mladih momaka, koji su s kapetanom Bannerhanom bili prvi put na zadatku, nisam još dobro poznavao.

Njih petorica čučali su na okupu i pušili. Čučnuh kraj njih.

– Kažite mi svoja imena – zatražih. – Neka mi svaki ispriča ponešto o sebi. Htio bih vas bolje upoznati. Hajde, počnite.

– A zašto nas hoćete bolje upoznati? – upita me prilično svadljivo jedan od mladića.

– Zašto? – ponovih zamišljeno. – Na vrlo opasnom smo zadatku, treba da budete načisto s tim. Htio bih da nas se što

više vrati u utvrđenje. Međutim, kako bih mogao pravilno iskoristiti svakog čovjeka u ovoj patroli, treba da bolje upoznam sve vojnike. To će nam pomoći svima. Što prije to shvatite to bolje za sve nas. Hajde, pričaj!

– Ja sam Hank Lorne – progovori mladić, kolebajući se još časak-dva. – Priključio sam se vojsci zato što su me progonila braća jedne djevojke iz čijeg su me kreveta istjerali. Jurili su za mnom kroz cijeli Teksas. Spasio sam se u vojsci. Ipak bi bilo vjerojatno bolje da sam se oženio djevojkom, iako su joj braća protuhe i konjokradice i morao bih se družiti s njima dok nas ne bi jednog dana netko uhvatio i objesio. Zar je časnije i ljepše umrijeti za zastavu?

Upitao je to podrugljivo.

– I ja sam u početku mislio kao ti – rekoh mu. – No, poslije se, vidjet ćeš, promijeni nešto u duši. Počet ćeš razmišljati drukčije. Vidjet ćeš.

– Baš me zanima – odvrati on.

Pogledah sljedećeg mladića. Bio je visok i mršav.

– Ja sam Slim Barney – reče on. – Radio sam kod strica u prodavaonici i stalno udarao glavom o stropnu gredu jer sam vrlo visok. Vjerojatno sam pri tom ozlijedio mozak. Zašto bih, inače, stupio u vojsku? Ja sam vam sasvim običan čovjek. Najradije sam prodavao ženama donje rublje. Hi, hi, hi! Mnoge su rado dolazile k meni, jer su već opazile da se svaki put zacrvenim.

Svi prasnuše u smijeh. Slijedilo je nekoliko otrcanih šala uobičajenih u vojsci.

Pogledah trećeg.

– Ja sam Stap Tennessee – reče on. – Pravo sam ime zaboravio. I mene su progonila braća... ali ne zbog obeščašćene sestre, nego zbog jednoga poginulog čovjeka. Vojska mi je bila jedini spas.

Kimnuh samo. Odmah sam shvatio da je revolveraš.

Uto se tiho nakašlje četvrti.

– Pobjegao sam s kitolovca – prozbori. – Zovem se Tom Shayne. Protiv volje su me doveli na brod. Da uzmognem pobjeći s broda, morao sam tresnuti po glavi časnika. Zanima li vas još nešto?

– Ne zanima – promrmljah. – I ja bih, po svoj prilici, postupio kao ti da me netko protiv volje dovukao na brod. Uskoro ćeš moći dati sebi oduška u borbi, nemilosrdnoj borbi.

– Da, razumijem – odvrati on. – Tako je na ovom prokletom svijetu. Ne udariš li ti, udarit će drugi tebe. Hoće li se taj svijet ikad promijeniti?

Na to mu pitanje, na žalost, nisam mogao odgovoriti. Potrebno je samo malo dobre volje, mislio sam. Da nismo upali u ovu zemlju kao pravi divljaci, samouvjereni zbog svoga nadmoćnog oružja, ne bi bilo groznih krvoprolića, koja sada izazivaju samo sve veću mržnju.

Pogledah petog mladića.

– Ja sam vojnik Bill Smith – reče on. – Potječem iz Alabame. Ondje sam živio sa šest žena u istoj kući, to jest, s majkom i njenih pet sestara.

Stalno sam imao dojam da sam jaje za koje se brine šest kvočki. Napokon sam pobjegao kako bih postao pravi muškarac i pridružio sam se vojsci.

– Aha – rekoh i digoh se. – Dakle, sve je vrlo jednostavno. Treba da izvršavate ono što vam naredimo ja i vodnici. Međutim, morate to izvršiti bez ikakve pogreške. Tada ćete moći preživjeti. Udaljih se od njih i priđoh trojici koji su čučali kraj stražnjih kola. Namirisavši lošu rakiju, nadao sam se da nisu njome napunili čuture za vodu nego neke posebne boce. Ocijenio sam ih svu trojicu kao pijance. Stoga mi je bilo jasno da im je rakija potrebna kao lijek. Znao sam da se neće opiti do besvijesti, već će samo, dokle god budu imali zaliha, održavati raspoloženje.

– Pričajte mi o sebi – zatražih. – Prikljućili ste se vojsci zato da biste se odvikli od pića?

Zahihotaše tiho.

– Oficir koji me unovačio – progovori jedan od njih – najprije me morao pošteno opiti. Inače ne bih bio potpisao pristupnicu. Zapravo sam se našao u vojsci protiv svoje volje. Podmuklo su me opili kako bih potpisao. To nije pošteno.

– Nije – složih se s njim. – Ipak, tko te tjerao da piješ?

– Žeđ – odgovori on. – Lukavo su je iskoristili.

Nasmijaše se sva trojica, već prilično dobre volje. U tom su raspoloženju mogli sve podnijeti.

– Kako se zoveš? – zapitah.

– Sego Nevada – nasmije se on.

Odmah sam naslutio da za njim tragaju predstavnici zakona kao i za onim mladim Stapom Tennesseejem.

No, što me se to tiče? Nisam šerif. Moja je briga da on obavi svoj zadatak kao vojnik.

Pogledah čovjeka kraj njega.

– Ja sam Pecos Sanders – prozbori on. – A ovo je Tob Fisher. Protjerali su nas iz jednog gradića. Bili smo ondje skitnice. Nismo se sviđali tamošnjim sitim i pobožnim građanima. Htjeli su nas se riješiti. Jedino nas je vojska prigrlila. Sad jašemo ponosno iza slavne zastave. Baš smo vraški sretni.

– Dobro – rekoh. – Imajte na umu da morate biti trijezni ako želite i ubuduće piti taj otrov.

Digoh se i udaljih.

Dakle, upoznao sam malo bolje osmoricu vojnika.

Upoznao sam prilično dobro još jednog. Kočijaša prvih kola. Ležao je pod kolima i hrkao. On je već dugo bio u vojsci. Zapravo, trebalo je da već postane desetar. Ali počesto se sukobljavao sa starješinama i sjedio u zatvoru.

Pred nama je još barem stotinu i pedeset kilometara puta kroz divljinu, mislio sam. Vjerojatno ćemo, zbog teških kola, moći prelaziti na dan samo tridesetak kilometara. Juan Locos nam je, dakle, odredio vrlo kratko vrijeme.

Što će se dogoditi ako iz bilo kakvih razloga ne stignemo na vrijeme do Black Soldiersa? Nisam htio razmišljati o tom.

Priđoh vodnicima i čućnuh kraj njih.

– Kad bi nam se moglo pridružiti pojačanje iz Fort Tortilla Springsa? – zapita Vance Vansitter. – Svaki izviđač može vrlo lako slijediti naš trag.

Ne odgovorih odmah.

– Major nema u utvrđenju osobito mnogo vojnika – prozborih napokon – ako šalje u izviđanje sve patrole kako je predviđeno. Doživi li mu još samo jedna jedina patrola velike gubitke... ako dođe negdje, recimo, do većeg okršaja s Apašima... tada...

Ne dovrših rečenicu. Lako su mogli zamisliti što će se tada dogoditi.

– Dakle – promrmlja nakon nekog vremena Ringo Hermandes – moramo se pouzdati u sebe. Možda nam je, doista, jedina nada da Leroy Carmack iz svoje velike puške pogodi cilj. Družina će, ako izgubi Juana Locosa, privremeno biti onesposobljena.

Kimnusmo. Tada pomislih na pukovnika čiju je ženu uhvatio Juan Locos. Nesumnjivo će za dan-dva doznati zašto mu nisu doputovali supruga i djeca. Što li će poduzeti tada? Ima viši čin nego zapovjednik Fort Tortilla Springsa. Zacijelo neće čekati u Tucsonu nekakvo čudo kad dozna da su Apaši napali poštansku kočiju u kojoj mu je, sudeći prema svemu, bila obitelj. Dobro sam poznavao takve oficire iz vojne uprave. Znao sam da većina njih smatra sebe vrlo pametnima. Oholi su kao da su nekakva viša bića.

Taj pukovnik ima velik utjecaj, mogao bi pokrenuti svakakve događaje, a zapravo je žutokljunac. Vjerojatno ne zna ništa o pravim bitkama. Slutio sam to već.

U međuvremenu su se pojavile zvijezde. Mjesec bijaše gotovo pun i obasjavao je daleka brda.

– Vrijeme je da krenemo, ljudi – rekoh glasno i ustadoh.

Uskoro sam već jahao s trojicom vojnika na čelu kolone. Vance Vansiter je s trojicom ljudi čuvao kola. Na začelju bijaše Ringo Hermandes s ostalima.

VI

Do jutra smo se udaljili od Mese četrdesetak kilometara. Međutim, napredovali smo sve teže i sporije. Nekoliko smo puta imali sreću što nam se nije slomio kotač ili prevrnula kola. Dvaput smo morali čak upregnuti obje zaprege u ista kola kako bismo svladali dugačku strminu.

U svitanje stigosmo napokon do jame s vodom, prirodne udubine u koju je kapala voda iz velike stijene.

Gotovo sasvim smo ispraznili tu jamu. No, vjerovali smo da će se za nekoliko sati nakupiti opet toliko vode da ćemo moći prije odlaska još jednom napojiti životinje i uzeti zalihe sa sobom.

Pred nama možda nema više vode... Ako je i ima, nema je dovoljno za sve. Baš zbog nedostatka vode nije u apaškim skupinama nikad bilo mnogo ratnika.

Kad sam sjahao, nisam privremeno razmišljao o svojim teškoćama i Leroyu Carmacku, Juanu Locosu i svemu onom što nas očekuje. Sjetio sam se opet Nelly Hannaran. Spuštajući se sa sedla, spazio sam nekoga kako jaše za nama. U početku sam se nadao da nam se to približava neki momak koji joj je sličan i drži se u sedlu poput nje.

Međutim, bila je to ona. Imala je na sebi odijelo od smeđeg baršuna i šešir s niskom krunom, pod koji je sakrila kosu. Jahala je na izdržljivu konju, iza sedla je privezala smotani gunj sa stvarima, a u navlaci joj bijaše puška. Sto mu gromova! Krenula je za nama kako bi se borila protiv Juana Locosa!

Opet sam uzjahao i krenuo joj u susret. Nisam htio da moji ljudi čuju razgovor. Kad smo se približili jedno drugom, zaustavismo se. Sretoše nam se pogledi. Nisu bile potrebne riječi. Obje smo znali istinu.

Smatrala je svojom dužnošću da se pokuša osvetiti Juanu Locosu. Vjerovala je da će samo tako opet steći samopoštovanje. Htjela se poštopoto osloboditi poniženja. Činilo joj se da ga nikako drukčije neće moći zaboraviti.

Sve sam to shvatio dok sam je gledao. Osim toga, jasno mi je bilo da je ne mogu natjerati da se vrati u Mesu. Sijedit će nas na određenoj udaljenosti.

– Dobro – promrmljah napokon. – Mogao sam to i očekivati. Vraški si ponosna, ženska glavo.

– Jesam – odvrati ona. – Dobro je što me razumiješ, vojniče. Moram mu se osvetiti ili, barem, vidjeti svojim očima njegovu propast.

Dok smo se vraćali prema kolima, vojnici su je pogledavali, ali nisu ništa govorili. Pa ipak, čvrsto sam vjerovao da im je svima jasno zašto je, dobro opremljena i naoružana, dojahala k nama.

– Ostat ćemo ovdje dok ne prođe podnevna vrućina – rekoh. – Neka se podmažu osovine kola. Osim toga, neka se skuha ručak. Apaši dobro znaju gdje smo. Prema tomu, nije potrebno da se skrivamo.

* * *

Krenusmo kasno po podne. Premda je sunce bilo već daleko na zapadu, još je nad tlom treperio vruć zrak. Vojnici su se, očito, pomirili sa situacijom. Znali su da nas Apaši čekaju tek kod Black Solidiersa i da nas neće prije toga napasti. Žele da im dovezemo teško natovarena kola tamo gdje se lako mogu igrati skrivača s vojskom.

Nelly Hannaran je jahala kraj mene na čelu. Izdaleka se, vjerojatno doimala kao izvidač. To mi je bilo drago. Možda Indijanci ne zapaze da Leroy Carmack nije s nama.

Šutke sam je pogledavao. Gledao sam njezina konja, sedlo, opremu i odijelo. Napokon nisam više mogao šutjeti.

– Dobila si u Mesi velik zajam – promrmljah. – To znači da je rančo kraj Pecosa dobro poznat.

Ona odmah kimne.

– To sam već nekoliko puta istaknula – odvrati. – U prvi sam čas htjela pozvati u pomoć ljude odande. No, poslije sam shvatila kako treba da se osobno osvetim Juanu Locosu.

– Što će se dogoditi potom? – upitah je.

Nelly me pogleda u oči.

– Možda ću se tada osjećati opet kao normalna žena. Napomenuo si mi u Mesi da ne smijem otvrdnuti u duši, da bih mogla biti divna. Želim li sprati ljagu sa sebe i steći opet duševni mir, moram ustrijeliti tog nasilnika.

Ne rekoh joj na to ništa.

Tjera li je na osvetu mržnja? Ili nagon samoodržanja? Želja ili vjerovanje da će, ako se osveti, biti opet onakva kao prije? Nada se da će zaboraviti što joj se dogodilo?

Opet smo se u sumrak zaustavili i odmarali samo dok nisu zvijezde i mjesec rasvijetlili noć. Napredovali smo vrlo teško, probijajući se kroz krševita brda što su nam se isprječila na putu. Nigdje nije bilo vode. Potpuno su mi jasne bile Locosove namjere. Htio bi da se sasvim iscrpimo do Black Soldiersa i da ne budemo sposobni više ni za što. Osim toga, ne boji se da će do Black Soldiersa stići nekakva veća vojna jedinica. Kroz ovaj se kraj bez vode na mogu kretati velike jedinice. Pitao sam se već hoćemo li i mi za povratak imati dovoljno vode. Konji i mule piju [illegible]go, iako izbjegavamo dne[illegible] žegu.

Mučile su me svakakve brige. Razmišljao sam i o Leroyu Carmacku. On se, dabome, kreće triput brže od nas, ali mora jahati u golemom luku kako bi došao Apašima iza leđa.

Što onda ako ga uhvate? Ne, nema smisla razmišljati o svakakvim neugodnim mogućnostima.

Nelly Hannaran je cijelu noć jahala uz mene. Promatrajući je, zapazio sam da je stalno budna i da pažljivo gleda okolicu kao da je izviđač... ili divlja mačka koja je krenula u lov.

Kakva li je ona? – pitao sam se neprestano. Samo zahvaljujući sretnoj okolnosti što mi je Juan Locos morao poručiti nove uvjete, dočepala se slobode. Svaka bi se druga žena zavukla u mišju rupu. Međutim, ona je krenula u osvetnički rat. Neobična žena!

– Gdje li si odrasla? – upitah je u jednom trenutku. – Jašeš kao pravi kauboj.

– I bila sam kauboj – odvrati ona. – Imali smo ranč u Teksasu. Međutim, mojim su se roditeljima rađale samo djevojčice. Pri sedmom mi je porođaju umrla majka. Dakle, otac je imao sedam kćeri i nijednog sina. Odgajao nas je tako kao da smo sinovi. No, svaka bi od nas prije ili poslije shvatila da je žensko. Otac nam, nekako, nije bio sasvim normalan. Htio je pošto-poto spriječiti da se osjećamo kao žene. Naposljetku smo ga napustile jedna za drugom. Ja sam bila četvrta koja nije više htjela živjeti kao kauboj. Pobjegla sam od kuće kao sedamnaestogodišnjakinja, a kad sam navršila dvadeset godina, upoznala sam već

život sa svih strana. Razumiješ?

– Razumijem – odgovorih.

Nisam je više ništa pitao. Bio mi je potpuno jasan njezin životni put.

Gledajući je vidio sam da je i te kako zgodna. Privlačna, izuzetna. Vrlo skladnih i gipkih pokreta. Godine gruba života dale su joj posebnu zrelost. Zacijelo je željela sigurnost, a onda se pojavio Jim Hannaran. Ako ga i nije voljela, barem ga je poštovala. Mnoge su žene, sklopivši takav brak iz interesa, poslije bile vrlo sretne.

Pa ipak me zanimalo je li ikad svim srcem voljela nekog muškarca. Nisam je to mogao pitati. Bilo je još prerano za takvo pitanje. Uostalom, vjerojatno je to neću nikad ni moći pitati.

* * *

Kad je svanulo, još se nismo zaustavili. Htio sam iskoristiti jutarnju svježinu. Ljudi nisu gunđali. Samo bih povremeno, kad bi zapela kola i kad bi svi morali sjahati i uhvatiti žbice, čuo poneku psovku.

Dakako, pomogli mi je i to što sam imao uz sebe Vancea Vansittera i Ringa Hermandesa. Njih dvojica su znali postupati s vojnicima. Nisu samo zapovijedali već su se prihvaćali i posla i služili drugima kao primjer.

Kad je zagrijalo sunce, i kad smo se počeli znojiti, napokon se ulogorismo među stijenama, gdje je bilo kakva-takva hlada.

Imali smo čak popriličnu sreću, jer je tu bilo i maleno pojilište. Nije bilo dovoljno vode za sve nas, ali smo barem donekle napojili konje i mule i tako uštedjeli svoje zalihe vode.

Poslije doručka svi se smirismo u logoru. Budni ostadoše jedino stražari.

No nismo mogli dugo spavati.

– Dolazi netko po našem tragu! – vikne jedan stražar. – Vidim oblačić prašine. Evo, izlazi iz udoline! To su jahači! Vojnici! Tri vojnika! Aaa, prepoznao sam ih. To je desetar MacKay s Maffitom i Sloaneom. Vode tovarnoga konja. Trojica iz utvrđenja! Oni su, nema sumnje, prethodnica nekoga većeg odreda. Huraaa! Uskoro nećemo više biti sami!

Svi koji su se probudili i čuli njegove riječi počeše klicati. Tek sada se vidjelo kakvom su tjeskobom obuzeti. Nadali su se da će im se poboljšati položaj. Vjerovali su da će ih sad biti više. U većoj su se skupini osjećali sigurnijima. To ima vjerojatno veze s nagonom stada.

Krenuh u susret desetaru MacKayu i vojnicima Maffitu i Sloaneu. Sva trojica bijahu iskusni. Sudjelovali su već u mnogim opasnim izviđanjima.

Kad su sjahali, desetar mi podnese izvještaj.

– Desetar MacKay javlja se s vojnicima Maffitom i Sloaneom na dužnost – reče mi. – Imam za vas zapečaćeno pismo majora Claytona.

Kimnuh i uzeh pismo.

– Hoće li doći još vojnika? – upitah tada. – Vi ste prethodnica?

– Neće doći više nitko – odgovori MacKay.

Šuteći kimnuh. Sve mi je bilo jasno. Major mi ne može poslati više nikoga. Ne može se odreći više nijednog vojnika. Mora nadzirati i štititi putove do gradova i nekoliko važnih rudnika, a i održavati vezu sa susjednim utvrđenjima. Ionako mu već nedostaje desetkovana patrola kapetana Bannerhana, koju sad ja vodim.

Čuo sam kako ljudi oko mene psuju. Razljutili su se i namrgodili. Imali su dojam da ih je vojska ostavila na cjedilu, iznevjerila, prodala, žrtvovala. Međutim, desetar MacKay nije još završio.

– Major šalje nešto vama i dvojici vodnika – reče mi. – Tri zavežljaja iz spremišta odjeće.

Preko volje se nasmiješih. Znao sam što šalje: unoforme i ostale stvari što smo ih predali odlazeći iz utvrđenja.

– Odmorite se – rekoh i okrenuh im leđa.

Vrativši se do svoga prostrtog gunja, sjedoh na nj i otvorih majorovo zapečaćeno pismo. U njemu je pisalo:

»Fort Tortilla Springs, 19. 8. 1869.

Poručniče, Vi i oba vodnika, V. Vansitter i R. Hermandes, pripadate opet vojsci od dva sata ujutro 17. 8. 1869. Kao pojačanje mogu Vam poslati samo trojicu iskusnih vojnika. Zahtijevam od Vas da postupate prema svojoj osobnoj procjeni. Nikako ne smijete ostaviti taoce u apaškim rukama. Mnogo sreće!

Major J. W. Clayton,

zapovjednik Fort Tortilla Springsa

P. S. Zahtijevam da potanko vodite dnevnik patrole.«

Priđoše mi Vansitter i Hermandes i sjedoše kraj mene. Pokazah im pismo.

– Sad ste opet pravi vojnici – nasmijuljih im se kiselo. – Čestitam.

I oni se nasmiješiše, podjednako kiselo.

– Zbog te svoje proklete vjernosti vojsci stidim se ponekad samog sebe. Čini mi se da sam prava budala – reče Vance Vansitter i stavi pred mene poveći zavežljaj. – Napokon ćeš izgledati kao pravi poručnik – doda – a ne kao kauboj koji se prerušio u vojnika.

– I nama je major poslao uniformu. – Ringo Hermandes se tiho nasmije. – Zar ne zna da svaki vojnik ima, kad ga otpuštaju, najmanje jednu cijelu uniformu, koju je u toku svog služenja postupno ukrao, komad po komad.

– Službeno to ne smije znati, ali uvjeren sam da zna – promrmlja Vance Vansitter.

Pročitaše pismo. Zatim me pogledaše obojica.

– Dakle, to je uobičajeno za vojsku – reče Vansitter. – Ona uvijek iznova ostavlja na cjedilu, jer nešto nije onako kako bi trebalo biti. Moraš se sâm snalaziti i mozgati kako ćeš se izvući iz škripca, brajko moj. Jao tebi ako pogriješiš. Tada ćeš dobiti nogom u guzicu...

– Pripazi malo – prekinuh ga. – Sluša nas jedna dama.

On se trgne i pogleda u stranu. Samo tri metra od nas ležala je na svom gunju Nelly Hannaran. Nije spavala već

nas je promatrala. Osmjehne nam se.

– Nisam ja nikakva dama – reče. – Dobrovoljno sam se pridružila vojnicima. Ne morate se obazirati na mene.

– To je lijepo od vas – odvrati Vansitter. – Uostalom, nisam mislio ništa loše. Mi, vojnici, priprosti smo momci i često govorimo prostački.

– Neka, to mi ne smeta – izusti ona. – Jasno mi je da ne volite vojsku, jer je uskogrudna i bezdušna. Uvijek zahtijeva nešto od vas, a ne daje ništa zauzvrat. Ne volite je, dabome. Pa ipak, nekakav vas osjećaj dužnosti tjera da ostanete u njoj i pomognete koliko možete. Što se mene tiče, psujte koliko god vas volja.

Nakon tih se riječi okrene na bok.

VII

Kasno popodne skuhasmo večeru. U jamu je nacurilo malo vode, pa smo mogli ponovo napojiti životinje. Dok smo još jeli slaninu i pili kavu, doživjesmo novo iznenađenje. Opet je stražar doviknuo da se približavaju neki jahači, vojnici. Ovaj put nisu dolazila trojica već petorica. Zar nam major ipak šalje još neko pojačanje?

Nisam to mogao vjerovati.

– Stiže neki visoki oficir, praćen oficirima! – uzvikne uzbuđeno stražar, stojeći na stijeni. – Bogamu, to bi mogao biti neki general! Dobivamo ugledne goste, poručniče!

Naslutio sam već tko dolazi. zapravo, potajno sam se bojao tog posjeta još od jučerašnjeg dana. Pojavio se pukovnik čiju su obitelj uhvatili Apaši. To im je, dakako, bilo potpuno shvatljivo. Svatko bi postupio tako kad bi mu obitelj bila u zarobljeništvu. Međutim, hoće li nam on biti pomoć? Možda želi preuzeti zapovjedništvo? Već su mi smrdjele nevolje. Vansitter i Hermandes također najnjušiše neprilike i pridružiše mi se. Šutke smo čekali.

Tada su ujahali u logor.

Zaista je to bio pukovnik, dvojica štabnih oficira i dvojica vodnika računovođa. Vidjelo se to prema oznakama. Dakle, svi su radili u vojnoj upravi.

Sjedili su na vrlo lijepim konjima, kakvi su se rijetko mogli vidjeti. Nosili su unforme od najbolje tkanine, sašivene po mjeri, čizme su im bile izrađene po mjeri, sedla prvorazredna. Očito, bili su povlašteni soj i uzimali za sebe samo najbolje.

Doveli su sa sobom i dva tovarna konja.

– Mirno! – viknuh glasno i jasno kad su se zaustavili. Moji ljudi odmah skočiše na noge i ukočiše se. Pristupih pukovnikovu konju i podnesoh izvještaj: – Poručnik O'Connor s dvanaestoricom vojnika i jednom ženom na putu za Black Soldiers kako bi se ondje dvoja kola s tovarom zamijenila za četvoro talaca.

Kad sam ušutio, bilo je nekoliko časaka potpuno tiho. Čulo se samo frktanje konjâ. Svi su šutjeli kao zaliveni. Petorica

jahača promatala su me začuđeno. Jasan mi je bio razlog. Nisam još obukao poručničku uniformu.

Pukovnik se, s obzirom na svoj čin, doimao još vrlo mladim. Bio je vitak, visok i tamnokos. Pravo utjelovljenje naočita oficira. Doduše, vjerojatno nije više bio tako mlad kako se činilo.

– Što ste vi, čovječe? – progovori začuđeno i vrlo odrješito. Izgovarao je svaku riječ tako razgovijetno kao da održava nekakvu jezičnu poduku.
– Poručnik? Zaboga, nije moguće! Pa nemate nikakvih oznaka čina! Nosite kaubojske čizme i kaubojski šešir, a revolver vam je u običnim koricama. Je li to, uopće, vojni revolver? Dakle, tvrdite da ste poručnik?

– Jesam – odgovorih. – Odmarat ćemo se ovdje još jedan sat. Za to vrijeme možete pročitati dnevnik patrole. Tada će vam, vjerujem, sve postati jasno. Kad sjašete, moji će se ljudi pobrinuti o vašim konjima. Ima još i jela. Dopustite da vam predstavim vodnike Vansittera i Hermandesa.

Spomenuvši imena, pokazah ulijevo i udesno, gdje su pola koraka iza mene stajala obojica.

– Sve i ovo nalikuje na nekakav cirkus – prozbori pukovnik. – No sad kad sam tu, uvest ću brzo red. Poručniče, ako se za nekoliko minuta ne obučete kako treba, morat ću vas uhapsiti. Tko je žena koju ste spomenuli? Zašto je u odredu i nekakva žena?

Opazio je Nelly Hannaran, te se ona približi i zastane kraj mene.

– Bila sam s vašom suprugom i sinovima kod Apašâ – progovori ona mirno. – A sad, dobro napnite uši. Ne pustite li ovoga iskusnog poručnika da postupa kako zna i umije, nećete više nikad vidjeti svoju obitelj. Je li vam jasno? Ne sjedite sad za svojim pisaćim stolom već imate posla sa spretnim i hrabrim apaškim ratnicima! Poslije tih riječi okrene mu leđa i priđe svom gunju kako bi se pripremila za skori polazak.

Pukovnik se netremice zagleda u mene. Na licu mu se odrazi zlovolja.

– Evo, vidite li to, gospodo? – obrati se štabnim oficirima koji su mu bili s lijeve i desne strane. – Na fronti nam se izopačuju jedinice. Stoga nije čudno što šačica divljaka može nekažnjeno otimati žene i djecu. Prava sramota, kažem vam. Sjaše, a zatim i ostali. Priđu vatri i počnu jesti ostatke naše večere.

Uzeh svoj zavežljaj i odoh iza stijena da bih se presvukao. Milije bi mi bilo da mi major nije poslao nikakvu uniformu Tada bih se, uživajući, pojavljivao još neko vrijeme pred pukovnikom kao polukauboj. Vrijeme je da objasnim ponešto tom pukovniku, zaključih.

Presvukavši se, prišao sam mu. Pogleda me i kimnuo.

– Evo, tako – promrmlja, gledajući moju uniformu.

– Htio bih razgovarati s vama u četiri oka – rekoh mu.

– Zar ste poludjeli? – upita on. – Vidim, u jedinice na bojištu uvukle su se potpuna neposlušnost i nemarnost. Dobro, što mi hoćete kazati?

U redu, kad baš hoće, reći ću to pred svima, pomislih.

– Ako sam dobro obaviješten – prozborih – vi radite u upravi. Ja sam, međutim, potčinjen zapovjedniku Fort Tortilla Springsa i od njega dobivam zapovijedi. Imajte to na umu. Ako namjeravate ostati pri mojem odredu, znajte, molim vas, da ovdje nitko ne smije bez dopuštenja piti vodu. Naime, o zalihama vode ovisi život svima nama.

Pozdravivši propisno, htjedoh se okrenuti, ali me on zaustavi.

– Dajte mi dnevnik patrole – zatraži.

– Kimnuh, pridoh svojim stvarima, izvadih dnevnik i dadoh mu ga. Uzevši ga, okrenuo mi je leđa.

–. Pripremite se za polazak! – viknuh glasno.

Logor odmah oživi. Obratih pažnju svom konju, zatim spremih svoje stvari.

Kad sam uzjahao, i moji su ljudi već bili pripravni za polazak. Stajali su, postrojivši se, kraj svojih konja i gledali mė. Oba su kočijaša već upregla mule. I oni su čekali. Pukovnik je sjedio na povećem kamenu i još čitao dnevnik. Njegova su četvorica pratilaca stajala, pokazujući poštovanje, u blizini i čekala.

– Na konje! – uzviknuh, podigavši se malo u stremenu.

Vojnici odmah uzjahaše. Kad smo krenuli, iznenada se začuje pukovnikov ledeni glas.

– Stoj! – viknuo je.

Smjesta sam okrenuo konja i dojahao do njega.

– Sjašite, poručniče – reče on osorno.

Uzdahnuo sam. Ako to dosad nisam još znao, sad mi je bilo potpuno jasno: on je obična budala. Vjerojatno je sposoban kao oficir u upravi, zna organizirati vojsku, ali je na bojištu prava pravcata budala. Nema pojma o ratovanju.

Sjahao sam, stao u stavu »mirno« i čekao. Bio je za pet činova viši od mene. U usporedbi s njim bio sam u vojsci nitko i ništa.

Pokaže mi dnevnik.

– Sad mi je jasno stanje – reče. – Ubuduće će dnevnik ove patrole voditi jedan od mojih vodnika. Ujedno preuzimam zapovjedništvo nad ovim odredom. Ne spominjite mi sad svog majora iz Fort Tortilla Springsa, poručniče. Samo mi se ne pozivajte na njega! Od sada će ovdje svi slušati samo moje zapovijedi. Je li vam jasno?

Stegnulo mi se grlo. Znao sam da mu ne mogu baš ništa objasniti. On neće slušati nikakve savjete. On je pukovnik. Bog i batina. Što god bude naredio, u njegove se zapovijedi ne smije sumnjati.

Pa ipak, pokušah ga urazumiti.

– Smijem li vam napomenuti da vrlo dobro poznam ovu zemlju i Apaše – rekoh – da sam iskusan vođa patrola i da vam mogu dati neke korisne savjete?

– Dabome, smijete mi to napomenuti – odvrati on. –

Budući da tako dobro poznate ovaj kraj, odvest ćete me do Black Soldiersa. Zasad ne očekujem od vas ništa drugo. Budem li htio nešto, iznijet ću vam nova naređenja. – Okrene se prema četvorici svojih pratilaca. – Mi ćemo jahati na čelu – reče im.

Odmah su prišli konjima i uzjahali. Znao sam da srljamo u propast. Pukovnikovi će postupci, što god učinio, nesumnjivo biti pogrešni. Smatra sebe nepogrešivim, a Apaši su za njega, sudeći prema svemu, samo neka vrsta visokorazvijenih majmuna. U kakvoj zabludi živi! Ohol je poput većine bijelaca i nimalo ne poštuje nikoga tko se razlikuje od njega.

Uzjahao sam i krenuo prema čelu kolone. Morao sam pričekati da me prestignu pukovnik i njegova pratnja. Tek kad mi je dao znak, naredio sam da se krene.

Nelly Hannaran je jahala kraj mene. Gutali smo prašinu petorice »glavešina iz uprave« ispred sebe. Svaki me čas pogledavala. Napokon se okrenuh prema njoj.

– Onda? – upita me.

– Takva je vojska – odvratih. – Moramo slušati zapovijedi, a ako naređuje nekakav šupljoglavac, onda su nastrugali svi koji ga moraju slušati. Ne može se tu, na žalost, ništa promijeniti.

– Evo, sad se lijepo vidi što donosi ta prokleta vjernost vojsci – reče ona.

– Tako je – složih se. – Pretvara nas u nemoćne budale.

Više nismo mogli razgovarati, jer je jedan od pukovnikovih vodnika malo zastao i pridružio nam se.

– Pukovnik bi htio da jašete uz njega – obrati se on Nelly.
– Tada nećete gutati prašinu. Osim toga, htio bi vas, vjerojatno, pitati kako vam je bilo kod Apašâ i što će sve morati podnijeti njegova obitelj dok je ne oslobodimo. Molim vas, pođite sa mnom.

Nelly Hannaran mu već htjede otresito odgovoriti. Zapazio sam joj to na licu, jer sam je već prilično dobro upoznao. Kad god bi istakla bradu i trgnula glavom, znao sam da je zle volje. Stoga sam se brzo umiješao.

– Učini mu tu uslugu, Nelly – rekoh. – Koliko god se pravi grubim i vlada se nabusito, iako ne zna gotovo ništa o ovom kraju i ratovanju, nesumnjivo je zabrinut za ženu i sinove. Odjaši k njemu.

Pogledala me začuđeno.

– Nastaviš li tako – reče mi – jednog će te dana proglasiti svecem.

Znao sam da je potpuno na moj strani. Smatrala je pukovnikov postupak prema meni nepravednim i podlim. Stoga je prezirala vojsku u kojoj je moguće nešto takvo. Ipak me poslušala i potjerala konja.

Međutim, vodnik još ostane uz mene. Jahali smo usporedo. Zapazivši da me promatra, pogledah ga. Vidio sam mu u očima zabrinutost.

– Poručniče, mi nismo nimalo krivi – reče mi napokon. – Izvukao nas je iz naših pisarnica. Došli smo kao prethod-

nica koja će organizirati upravu. Osim nas nije bilo nikoga. On bi bio poveo sa sobom bilo koga Već sad nas od jahanja boli stražnjica Što nas očekuje, poručniče? Možete li mi to kazati?

Osmjehnuh se zlovoljno, zatim pokazah na istok.

– Ondje, kod Black Soldiersa – rekoh – čeka nas jedan Apaš koji će gadno zapapriti vašem pukovniku. To možemo izbjeći samo ako pukovnik bude brzo učio. Zasad se baš nije pokazao sklon prihvaćanju tuđih savjeta.

On jedva jedvice proguta slinu. Bio je stariji od mene i imao, po svoj prilici, obitelj. Godinama radeći za pisaćim stolovima, dobio je već poprilićan trbuščić. Bilo mi ga je žao.

– Prokletstvo – progunđa on naposljetku i odjaše opet na čelo.

Zašto li smo se ponovo pridružili vojsci? – pitao sam se neprestano. Pogledah prema jugu. Ondje je negdje, u daljini, meksička granica. Budući da se dobro snalazim u ovom kraju, lako bih mogao noćas pobjeći i nestati s druge strane granice. Riješio bih se vojske i ovoga glupog pukovnika.

No ne mogu zaboraviti Nelly Hannaran i njenu ludu odlučnost da se moraa pošto-poto osvetiti Juanu Locosu. Osim toga, zar su pukovnikova žena i sinovi krivi što je on tako nabusit tikvan?

VIII

Teren bijaše sve neprohodniji. Uskoro sam morao jahati ispred odreda i izviđati kuda bi se moglo najlakše napredovati. Sad nam je nedostajao Leroy Carmak.

Kad se smračilo, odmarali smo se nepun sat, zatim smo ponovo krenuli čim su zasjale zvijezde. Usprkos neprikladnom terenu, do jutra smo prešli tridesetak kilometara.

Kad je sunce previše pripeklo, zaustavio sam odred u hladu u podnožju jednog brda. Pukovnik se složio s tim.

Kad smo se najeli i postavili stražu, nastojali smo se što bolje odmoriti. Nelly Hannaran je prostrla gunj kraj mene. Ja sam još sjedio i, pušeći cigaretu, naslanjao se na stijenu.

– Htjela bih i ja smotati cigaretu, Jace – reče mi ona.

Pružio sam joj duhan i smeđi papir za cigarete. Smotala je cigaretu spretno poput kauboja. Zatim sam joj je pripalio svojom.

– Strahuje za ženu i djecu – progovori ona i pogleda me u oči. – Gotovo je lud od straha. Istodobno glumi nepogrešivoga visokog oficira, koji će lako izići nakraj s nekakvim tupoglavim divljacima. Pitao me, budala jedna, bi li Apaši mogli učiniti kakvo zlo njegovoj ženi. Kladim se da više razmišlja o tom što će se poslije pričati o njegovoj ženi u garnizonima nego o načinu kako će je osloboditi. Hvata me muka dok ga gledam. Pa on nema pojma o ovoj zemlji.

– Tako je – rekoh – A mi, jadnici, moramo ipak izvršavati njegova naređenja. Slušaj, Nelly, milije bi mi bilo da si ostala u Mesi. Bilo bi mi lakše pri duši.

– Samo se nemoj zaljubiti u mene – odvrati ona. – Bila bi to najveća glupost koju možeš učiniti.

Bacila je opušak, ispružila se na gunju i okrenula se na bok. Gotovo odmah je zaspala. Razabrao sam to prema njenu disanju.

I mene je uskoro svladao san.

* * *

Opet smo se odmarali do kasnog popodneva i tada krenuli.

Putovali smo, kao i prije, cijelu noć, zaustavili se rano prije podne, ponovo se odmarali danju i potom proveli još jednu noć na putu.

Kad smo sljedećeg jutra, ubrzo poslije sunčeva izlaska, stigli do ruba ravnice, zaustavio sam odred.

Odmah je pukovnik dojahao do mene. Zagledao se, kao i ja, u ravnicu.

– Ondje su stijene Black Soldiers – rekoh. – One crne stijene. Kraj njih vreba na nas Juan Locos. Kapetan Bannerhan ga je htio prevariti, ali je taj svoj pokušaj prijevare platio svojom glavom i smrću nekoliko svojih ljudi. Smijem li vam nešto predložiti, pukovniče?

Doimao se iscrpljeno. Na uniformi mu se nataložio sloj prašine. Činilo se da više nije onako osoran kao kad smo se sreli. Doduše još su mu se svjetlucale oči i u glasu mu se donekle zadržala oholost.

– Govorite, poručniče – reče on. – Iz vaše sam bilješke u dnevniku doznao da ste svog jedinog izviđača poslali zaobilazno kako bi iz dalekometne puške ustrijelio Juana Locosa kao pobješnjela vuka. To mi se sviđa.

Dabome, za njega su Apaši puke zvijeri, pomislih. Ne shvaća da brane svoju zemlju i svoj način života. Vjerojatno mu nikad nije na umu da su bijelci, uljezi u ovoj zemlji, često okrutniji od Indijanaca.

– Dobro, gdje bi sad mogao biti taj izviđač? – doda on.

Opet smo promatrali ravnicu. Ispred sedam crnih stijena, poredanih poput vojnikâ, bilo je samo nekoliko manjih stijena i uobičajenog grmlja kakvo raste u ovoj zemlji u ravnicama. Vjerojatno je ondje bilo nekoliko jaruga i suhih riječnih korita. Iza Black soldiersa protezao se lanac vulkanskih brda, na kojima je raslo vrlo malo zelenila.

– Izviđač je sad, po svoj prilici, negdje u brdima iza Black Solidersa, ako ga već nisu uhvatili Apaši – rekoh. – Ima izvrsnu pušku s dalekozorom. Kad zrak ne treperi od vrućine, kad ne puše jak vjetar i kad može u ležećem položaju nišaniti, pogađa jahača na četiri stotine metara. Dabome, jahača koji miruje. Međutim...

Zašutio sam jer sam naslutio da je sve nestrpljiviji i da me više i ne sluša. Umorni konj pod njim nasluti tu nestrpljivost još jasnije nego ja i uzne-

miri se premda je vidljivo bio iscrpljen.

– Nastavite, poručniče! – prozbori uzrujano pukovnik. – Slušam vas, do vraga, slušam! Nitko mi neće moći prigovoriti da nisam saslušao iskusnog vođu patrole. Hajde, govorite već jednom!

– Treba da najprije pošteno trgujete s Juanom Locosom – rekoh. – Uistinu mu predajte kola s tovarom. Okanite se bilo kakvih varki. Shvatite da je on potpuno dorastao protivnik. Školovaniji je nego većina bijelaca u ovoj zemlji. Ne smijete ga potcijeniti. Poštujte ga kao ravnopravnog pregovarača. Shvatite da smo u velikom škripcu. Izviđač Leroy Carmack može opaliti tek kad vam žena i sinovi budu izvan opasnosti. Spasit ćete obitelj samo ako se odlučite na poštenu razmjenu. Ne zaboravite to ni trenutka.

– Čini mi se da ste vi zaboravili s kim razgovarate, poručniče – reče on ljutito. – Ne dopuštam takvu nediscplinu. Je li vam jasno?

– Razumijem -- odvratih.

–On samo puhne gnjevno. Tada se ogleda. I ja okrenuh glavu. Zaustavljena je kolona izgledala jadno. Svi su bili iscrpljeni prašnjavi i znojni, puni čičaka i trnja. Juan Locos je postigao ono što je htio kad nas je pozvao ovamo. Činilo mi se da vojnici nisu više osobito sposobni za borbu. Na nekim sam licima već vidio ravnodušnost. Kao da im je bilo potpuno svejedno što će se dogoditi.

U osobito lošem stanju bijahu četvorica pukovnikovih pratilaca. Imao sam dojam da bi se svakog trenutka mogli srušiti s konjâ. Njihovu vojničkom držanju nije više bilo ni traga. Sličili su praznim vrećama.

Pukovnik iznenada kimne.

– U redu – reče. – Pogledajmo tog Juana Locosa. Gotovo bi mi bilo milije da ga izviđač ne ustrieli. Takva bi me nagla smrt lišila zadovoljstva da ga objesim. Da, radije bih ga objesio, bogami! Metak je preblag za njega. Hajdemo! Potjera konja, a ja naredih odredu pokret.

Uskoro izišosmo iz zaklona među stijenama, te smo se jasno vidjeli u ravnici. Doviknuh kočijašima neka sada voze usporedo. Htio sam skratiti kolonu, htio sam da ljudi budu što više na okupu. Tko zna, mogli bi nas sad napasti Apaši i oteti nam kola bez razmjene, mislio sam. Doživjevši već mnoge prijevare, ni oni više ne drže riječ.

Ruka mi je stalno bila blizu revolvera. Osjećao sam napetost u cijelom tijelu.

U ravnici je treperio vruć zrak. Do Black Soldiersa nam je ostalo oko šest kilometara. Uskovitlali smo iza sebe poveći oblak prašine. Pitao sam se kad ćemo napokon ugledati Apaše. Samo da se završi ova neizvjesnost!

Potražih pogledom Nelly Hannaran, zabrinut zbog njenih namjera. I ona je bila iscrpljena, pokrivena prašinom. No, izdržala je naporno jahanje bolje nego neki vojnici. Uzvratila mi je pogled i mahnula. Iz nje je zračila nekakva čudno-

vata smirenost. Opet sam se čudio njenoj naravi i protiv volje razmišljao o njoj.

Još je namjeravala ubiti Juana Locosa. Još je vjerovala da će joj se ukazati prilika za to... premda je znala da negdje u vulkanskim brdima vreba Leroy Carmack sa svojom dalekometnom puškom. Kao da se nije bojala da će je Leroy preteći. Nisam znao je li nadarena vidovitošću, je li to samopouzdanje ili puka nada.

* * *

Nigdje na vidiku nije bilo apašâ. Bili smo sve bliže stijenama Black Soldiers. Napokon prema letu nekoliko ptica, koje su htjele sletjeti kraj Black Soldiersa i ponovo se dizale, zapazih da je ondje netko.

— Ondje su — rekoh pukovniku, koji je jahao pored mene.
— Skrivaju se iza Black Soldiersa. Sve je onako kako smo izviđač i ja predvidjeli. Samo, budite oprezni kad budete pregovarali s njim.

On me pogleda pocrvenjelim očima i htjede me ukoriti što mu savjetujem opreznost, ali prešuti te riječi i brže potjera konje.

— Polako! — doviknuh za njim, jer nisam htio požuriti iscrpljenu kolonu.

Bit će nam još i te kako potrebna snaga, znao sam to.

Jahao je dvadesetak metara ispred nas, tjeran željom da što prije vidi ženu i sinove. Osim toga, htio je što prije ugledati Apaša koji se usudio suprotstaviti vojsci. Međutim, kad se približio Black Solidersu na pedesetak metara, iznenada se zaustavio. Pred nama su se pojavili Apaši.

Bilo ih je vrlo malo. Samo desetak. Međutim, znao sam da ih ima i u zaklonu. Drže nas na nišanu. Ostali čuvaju zarobljenike iza crnih stijena, visokih najmanje deset metara i širokih dva metra. Mahnuvši svojim ljudima neka se zaustave, povukoh uzde.

— Koji je među njima Juan Locos? — promrsi kroz zube pukovnik.

— Onaj s crvenim povezačom oko čela — odgovorih. — Na šarcu. Položio je pušku preko jabuke sedla. Da, to je Juan Locos. Ubrzo će nam doći u susret. Međutim, treba da mu se još malo približimo.

On zastenje.

— Zarobit ćemo ga — reče. — Potom će nam njegovi ratnici predati zarobljenike.

— Ne, to bi bilo pogrešno — odvratih. — Ne poznate Apaše.

Prvi put mi je odmah povjerovao. Donekle je raskolačio oči dok je gutao slinu. Kad se Juan Locos izdvojio s dvojicom ratnika iz skupine, pričekali smo još nekoliko trenutaka i tada mu krenuli u susret. Bio je tridesetogodišnjak, srednje visine, u svijetloplavoj platnenoj odjeći. Nije nosio nikakve ukrase ni perje. Imao je preko prsa samo redenik, u kojem su mu se sjali meci. O boku mu bijahu revolver i nož. Nosio je sandale i nije se služio mamuzama.

Bio je vrlo naočit. Pogotovu ako se ima na umu da su apaški preci došli s daleke Aljaske, da su bili, dakle, Eskimi. Slično je, moglo bi se

reći, Španjolcima. Tko zna, možda mu je u žilama i bilo španjolske krvi. Ponosno nam je jahao u susret.

Nadajmo se da je pukovnik naslutio kako nema posla s običnim priprostim divljakom, pomislih.

Međutim, razočaraše me njegove riječi.

– Do vraga – mrmljao je – najradije bih ga ustrijelio bez ikakva razgovora, kao bijesna psa. Kad bih samo znao gdje su mi žena i sinovi! Kad bih to znao, ja bih ga...

Zašutio je, jer su se Juan Locos i njegova dvojica pratilaca već toliko približili da su nas mogli čuti. Zaustavivši se, promatrali smo se.

Pukovnik je šutio i čekao. Napokon je učinio nešto pametno.

Juan Locos mu kimne i tada progovori na besprijekornom engleskom jeziku, kakav se može naučiti samo u vrlo dobrim školama.

– Da, vi ste to, pukovniče – reče. – Vaša žena nosi medaljon s vašom slikom, pa sam vas odmah prepoznao. Međutim, puka je slučajnost što smo u kočiji pronašli obitelj jednog visokog oficira... da, to je puka slučajnost. Žena vam je lijepa. A sinove bismo vam mogli pretvoriti u spretne Apaše. Nisu još prestari, pogotovu dvojica mlađih.

Kad je zašutio, pukovnik je još sjedio na konju kao kip i šutio kao da je zanijemio. Juan Locos se prezirno osmjehne. U školi je učio o plemenitosti, ali je poslije spoznao kako bijelci postupaju s njegovim narodom. Odrekao se blagosti i trostruko uzvraćao zbog zlodjela što su ih bijeli osvajači nanosili njemu i njegovu narodu.

– U redu – progovori opet kad je pukovnik još šutio. – Ako ne želite razgovarati sa mnom, pukovničke, ne ljutim se. Preuzet ćemo sad oboja kola. Povucite se sa svim svojim vojnicima pola kilometra i pričekajte ondje.

Vraga ću se povući, prokleti divljače! – zaškrguće zubima pukovnik. – Hoću smjesta svoju ženu i sinove. Smjesta!

Govorio je kao robovlasnik s robovima. Tek sad se vidjelo da prije nije mogao od uzbuđenja progovoriti ni riječ.

Juan Locos mu se hladno osmjehne.

– Pukovniče – reče tada – ne namjeravam se prepirati s vama. Ne namjeravam se natezati oko toga tko je od nas bio do sada okrutniji. Tko daje novčane nagrade za apaške skalpove? Tko napada apaška sela u kojima su samo žene i djeca i ubija u njima sve živo?

Ljutito odmahne rukom. Tada se okrene napola u sedlu i mahne prema crnim stijenama. Ondje se pojavi žena.

Očito ju je netko izgurao iz zaklona. Nije htjela hodati. Međutim, jedan je Apaš ponovo gurne naprijed. Posrnula je i pala. Nakon nekog vremena se digla i htjela povući, no Apaš ju je spremno dočekao i opet ju gurnuo, a kad se pokušala oduprijeti, pljusnuo ju je. Bio je to ružan prizor, pun poniženja.

Zastenjao sam u sebi i osjetio kako mi se žilama širi gnjev. Ipak sam se obuzdao.

– Samo mirno – prosiktao sam pukovniku. – Bez nepromišljenost! Inače će vam ubiti ženu i sinove!

Shvatio je sve u djeliću sekunde. Koliko god bio neiskusan i umišljen zbog svog čina, ipak nije bio glup. Napokon je spoznao kakvo je stanje. Uvidio je da je riječ o životu i smrti njegove obitelji.

Tri Apaša pred nama bijahu napeti i pripravni na sve.

Pukovnikova nam se žena, Amanda Johnford, približavala. Posrtala je i plakala. Zbog suza nije gotovo ništa vidjela. Doimala se jadno u svom poderanom putnom kostimu, nekoć vrlo otmjenom. Na nogama je imala apaške mokasine. Žuta joj kosa bijaše raščupana, puna čičaka. Nesumnjivo je za proteklih dana i noći proživjela mnogo teških trenutaka. Brinula se za svoje troje djece i nastojala ih zaštititi koliko god je mogla. Međutim, sad su je odvojili od sinova.

Znao sam da bijelci, kad napadaju apaška sela i hvataju zarobljenike, često prodaju žene i veću djecu kao robove bogatim plantažerima u Meksiku. Stoga mi je bilo sasvim razumljivo što su Apaši okrutni prema bjelkinjama i njihovoj djeci. Mržnja rađa mržnju.

Pukovnik sjaše i potrči ženi u susret. Čvrsto je zagrli. Neko su vrijeme ostali u tom položaju, a onda je povede prema svom konju.

Uto dojaše Nelly Hannaran. Skoči sa sedla i zagrli Amandu Johnford kao sestru. Prije nego što je krenula s njom prema kolima, ogleda se i pogleda Juana Locosa. No on se nije obazirao na nju. Nije je gledao, iako je, bez sumnje, osjetio njen prodorni, neprijateljski pogled.

– Juane Locose – reče ona potpuno mirno – ako te nitko ne ubije, ja ću te ubiti. Osvetit ću ti se, pasji sine!

Izrekavši to, povede Amandu Johnford prema kolima.

Pukovnik William Johnford je stajao ošamućen kao da ga je netko tresnuo toljagom po giavi. Drhtao je kao list na vjetru i pokušavao ovladati sobom. Htio se osposobiti opet za razmišljanje i osloboditi uskovitlanih osjećaja.

– Popnite se u sedlo! – rekoh mu tiho.

On se trgne. Dok se penjao na konje, Juan Locos i ja smo se promatrali.

Poznavali smo se. Nekoliko je puta pokušao ščepati mene i moje patrole. A i ja sam pokušao uhvatiti njega. Bilo je u tom nadmetanju nekakva viteštva. Borba je završila neodlučno.

– Čestitam na unapređenju – reče mi on. A onda, kad je pukovnik uzjahao, obrati se njemu. – Dakle, dobili ste ženu. Sinove ćemo vam predati tek kad pregledamo kola i provjerimo jesmo li dobili ono što smo tražili. Dakle, povucite se već jednom! Hajde!

Pukovnik proguta slinu.

– O, divljače prokleti... – započne. Međutim, Juan Locos odmahne rukom.

– Mi samo vraćamo dugove s kamatama – prekine ga hladno. – Vi ste, bijelci, pravi

podlaci. Lažete, varate, pljačkate, silujete, ubijate. Činite svakakva zla. Istodobno vjerujete u boga i živite, tobože, u skladu s njegovim zapovijedima. Pravi ste licemjeri. Jednog ćete se dana međusobno pobiti. To ste i zaslužili. Kad nas više ne bude, grist ćete sami sebe. Povucite se, kažem vam! U glasu mu bijahu dubok prezir i gnjev.

Slušajući ga, ponovo sam bio svjestan njegove izobraženosti i pekla me savjest zbog svih bjelačkih zlodjela kao da sam ih osobno učinio. Nekako sam se osjećao krivim i pri pomisli na zadatak koji sam povjerio Leroyu Carmacku. Nema sumnje, metkom iz zasjede spasit će se mnogi životi, ali nije li to podlo, nedostojno pravih boraca?

Pukovnik ne reče više ništa. Okrenusmo konje i vratismo se.

Uzevši nekoliko mijehova s vodom iz kola, povukosmo se pola kilometra. Voda će nam biti i te kako potrebna sljedećih dana, znao sam to. Mučile su me svakakve brige.

Što će biti ako Juan Locos ne održi svoje obećanje? Što će se dogoditi ako se samo poigrava s pukovnikom i nama? Što će biti tada?

Oblio me znoj pri toj pomisli. Mnogi će među nama poginuti, bilo mi je sasvim jasno.

IX

Budući da smo se povukli samo pola kilometra, mogli smo promatrati što se zbiva. Vidjeli smo Apaše kako izlaze iz zaklona među stijenjem i jašu prema kolima. Opkolili su ih kao vukovi jelena. Potom im se približiše sa svih strana.

Bili su oprezni. Mogli su u kolima biti skriveni strijelci. I to se već nekoliko puta dogodilo.

Strgnuše platneni krov s kola kako bi se lakše popeli na njih. Oduševljeno su otvarali zavežljaje, sanduke i burad.

Počeše jesti kao izgladnjeli vuci poslije duge mećave. Trpali su u sebe suho voće, šećer i dimljeno meso, sve ono čega nisu imali u svagdašnjem životu. Dobro sam znao da često gladuju. Potom počeše pregledavati puške i municiju.

Vidio sam da piju crveno vino. Tu sam bačvu natovario iako je nisu tražili. Nadao sam se da će se opiti i da više neće biti potpuno sposobni za borbu. Morali smo pokorno čekati i gledati ih.

Bilo ih je dvadesetak. Dakle, samo malo više nego nas.

U tim sam trenucima pomislio nekoliko puta na Leroya Carmacka. Ako se skriva negdje u brdima iza Black Soldiersa i drži uperenu pušku, neće moći ništa učiniti dokle god su dječaci u apaškim rukama.

Svi smo drhtali i znojili se od nestrpljivosti. I najgluplji među nama već su shvatili što je na kocki. Ako Juan Locos ne održi obećanje, pukovnik će ovaj mali odred povesti u napad na Indijance i izvrgnuti ga potpunoj propasti. Stoga smo svi strepili.

No, morali smo još dugo čekati. Iz zaklona među stijenama izidoše novi Apaši. Tjerali su pred sobom konje i mule, koji će nositi teret. Ispregnuli su i zapregu obojih kola kako bi je iskoristili za nošenje tereta. Plijen što su ga dobili na kolima bijaše za njih i te kako dragocjen.

Otkako su bijelci počeli nemilosrdno napadati apaška sela i ubijati sve u njima, morala su se ta sela povlačiti u sve nepristupačnija područja. U tim zabitnim krajevima nije bilo, uglavnom, nikakve hrane. Stanovnici se nisu mogli prehraniti ni lovom, ni obrađivanjem polja, na primjer: uzgojem kukuruza. Ondje kamo su Apaši morali preseliti svoje žene, djecu i starce, bijahu samo divljina, pustoš, golo stijenje i uski klanci. Ondje su mogli imati samo konje i nekoliko ovaca i koza.

Međutim, Juan Locos je sad pribavio za svoje selo hrane, opreme, oruđa i oružja. Njegovi će sunarodnjaci u skrivenom selu živjeti sljedećih mjeseci srazmjerno dobro.

Dakako, mogao se opskrbiti napadajući naselja, karavane, posjede i rudnike. No, tada bi morao sa svojim ratnicima daleko bježati. Progonile bi ga potjere i vojska.

Ovo mu je pametnije.

Mi smo mu donijeli sve na pladnju. Iza Black Soldiersa su nepristupačna brda, u kojima se snalaze samo Apaši. Lako će se povući, ne bojeći se nikakve potjere. Čekali smo i čekali, sve nestrpljiviji dok je sunce sve jače žarilo. Pukovnik je hodao amo-tamo, držeći ruke na leđima. Doimao se poput vojskovođe prije bitke.

Vojnici su čučali u sjeni konjâ i držali u rukama uzde. Nelly Hannaran i Amanda Johnford povukoše se malo u stranu, u sjenu velika kamena na kojem je rastao trnjak.

Zanimalo me o čemu razgovaraju njih dvije. Po svoj prilici Nelly hrabri pukovnikovu ženu. Pukovnik im nekoliko puta priđe. Kleknuo bi i gladio ženinu pognutu glavu. Ona nije dizala pogleda. Vjerojatno su je potpuno srvali umor i duševne patnje. Međutim, pukovnik je suviše nestrpljivo čekao da mu Apaši predaju sinove. Stoga nije mogao dugo izdržati kraj nje. Trebalo je da sjedne kraj nje i čvrsto je zagrli. Trebalo je da je utješi i pokaže joj da nije sama. Takvu joj je utjehu mogao dati samo on. Možda im brak nije osobito uspješan?

Znao sam da se mnogi oficiri u pograničnom području ne mogu baš pohvaliti svojim brakom. Ženama u pograničnim utvrđenjima, poput Fort Tortilla Springsa, život je pravi pakao.

Premještanje pukovnika u ovo područje pogodilo je, zacijelo, vrlo teško cijelu obitelj. Tucson je, doduše, već u doba Španjolaca bio garnizonski grad, ali mu još i danas Apaši vrlo često presijecaju putove opskrbe i ugrožavaju mu život.

Sunce je već visjelo nad dalekim brdima na zapadu kad su Apaši napokon pokupili svu robu i nestali s posljednjom tovarnom životinjom među sti-

jenama. Juan Locos je jahao iza svih. Uspravio se još jednom u sedlu i mahnuo nam. Činilo mi se, pobjedonosno.

– Ako sad ne pusti dječake – progunđa ogorčeno Ringo Hermandes – ako se oni ne pojave odmah među stijenjem, početak će za nas put u propast. No s nama može svatko činiti što ga je volja Mi smo slijepo odani vojsci, pa možemo poći i u pakao. Ah, neka sve ide do vraga...

Kad je i Juan Locos nestao s vidika, pukovnik pričeka samo još nekoliko časaka.

– Poručniče – dovikne mi tada – neka ljudi uzjašu' – Hitro skoči na konja i odjaše.

Viknuh ljudima neka uzjašu. Međutim, kad sam krenuo s odredom, pukovnik je već bio blizu Black Soldiersa. Jahao je kao da je pomahnitao. Ako ondje vreba još samo jedan jedini Apaš, pukovniku je odzvonilo, pomislih. Nestade nam s vidika.

Premda smo jahali u galopu, činilo mi se da je prošla cijela vječnost prije nego što smo stigli do Black Soldiersa i projahali između treće i četvrte stijene.

Apašima i trojici dječaka nije bilo ni traga. Vidjeli smo samo pukovnika kako sjedi na zadihanom konju i ukočeno promatra brda, udaljena od njega samo toliko koliko se može baciti kamen. Pred njim bijaše nekoliko uskih ulaza u klance. Očito nije znao u koji bi klanac trebalo da odjaše. Možda se donekle i opametio, pa je shvatio kako je bolje da nas pričeka.

Sjetih se opet izviđača Leroya Carmacka. Sav je njegov trud bio uzaludan. Ako se i pritajio negdje blizu, ne može ništa učiniti. Apaši još nisu pustili djecu.

Zapravo, cijela ta zamisao o metku iz zasjede činila mi se od početka podlom. Prihvatio sam je samo kao nužno zlo. Takav bi pucanj mogao spasiti mnogo života.

Ako je Leroy još živ, svakako će nam se uskoro pridružiti, znao sam to. Neće kidnuti. Svi smo sputani istim osjećajem dužnosti. Zaustavivši odred, približih se pukovniku.

Pogledao me pocrvenjelim očima. Razabrao sam u njima bol i divljinu ranjene životinje. Više nije bio uređeni i nadmoćan gospodin.

– Slušajte, poručniče – promrsi kroz zube – kazali ste mi da ste iskusan vođa patrole i da dobro poznajete ovaj kraj i Apaše. Izvrsno! Sad ćete mi pokazati te svoje sposobnosti. Hoću se obračunati s Juanom Locosom i njegovom družinom. Ili će on poraziti nas, ili mi njega. Nema oklijevanja, nema uzmaka. Što se bolje budete borili vi i svi vaši vojnici, to veće su nade da ćemo pobijediti. Hajdemo

Predao mi je, dakle, zapovjedništvo. No, nisam mogao postupiti po svojoj volji. Unaprijed mi je odredio što moram učiniti. Htio je pošto-poto pobiti Apaše i osloboditi sinove. Bez obzira na cijenu.

Uzdahnuh. Znao sam da srljamo u smrt. U tim bi brdima mogli Apaši pobijediti i kudikamo veći odred. Znao

sam, osim toga, da Juan Locos neće predati pukovniku sinove samo zašto što nas želi namamiti za sobom i tada pobiti.

Do vraga, ipak nisam mogao reći pukovniku, koliko god bio on glup i ohol, neka se odrekne djece i povuče s nama!

– Razumijem – prozborih. – No, jasno vam je da ćemo pretrpjeti velike gubitke i možda svi izginuti?

Pogledao me mahnito.

– Jasno mi je – odgovori. – Pa ipak vam naređujem baš to.

Opet se pokazala sva nemilosrdnost vojske, slijepe poslušnosti u njoj i ovisnosti o razboritosti ili nerazboritosti jednoga jedinog čovjeka. Kad starješina nešto naredi, lako može, ne trepnuvši okom poslati cijeli odred u smrt. Svi ga moraju slušati.

Doduše, mogli bismo se pobuniti i pobjeći. Da to učinimo? Nema sumnje, većina nas bi tako spasila glavu. Ipak ne možemo zaboraviti dječake. Ovaj put smo bili pošteni prema Apašima. Bez ikakvih su podvala dobili sve ono što...

Nije istina, iznenada mi prođe kroz glavu. Htjeli smo im, čak i ja sam im htio i te kako podvaliti. Htjeli smo ih prevariti. Poslali smo Leroya Carmacka neka puca u Juana Locosa iz zasjede. Podlo! Locos se spasio samo zato što je oprezan... ili zato što je prekršio riječ i zadržao kod sebe dječake.

Da, među nama nema više nikakva poštenja. Svatko želi samo pobjedu, bez obzira na sredstva kojima će je postići.

– Eno Carmacka! – začuh iza sebe Vansitterov glas i svi pogledasmo ulijevo.

Ondje je iz duboka usjeka izjahao izviđač i polako nam se približavao.

– Nije uspjelo – reče. – No, dječaci su još živi. Sjede sva trojica na istom konju. Stariji su smjestili najmlađeg između sebe. Nisam mogao pucati u Juana Locosa dok su još kod njega taoci. Nije li tako? Pogledao je pukovnika.

– Tako je, Carmack – potvrdi Johnford. – Dobro, što još čekamo?

– Opet pripadamo vojsci? – zapita Leroy Carmack i pogleda me.

Kimnuh samo.

– Jer smo budale – progunđa Leroy i prvi ujaše u uski klanac, u koji je, kako su razabrale njegove uvježbane oči, vodio trag.

Približavala se večer.

X

Jahali smo dok se nije smračilo. Tada smo se morali zaustaviti, jer više ni Leroy Carmack nije mogao vidjeti trag. Stigli smo u udolinu iz koje se moglo produžiti na nekoliko strana. Ova noć nije bila tako svijetla kao prijašnje. Međutim, budući da se promijenilo vrijeme, nije bila ni hladna kao inače.

Morali smo, htjeli ili ne htjeli, pričekati do svitanja. Taj poduži odmor, bez sumnje je dobro došao Amandi Johnford. Pukovnik se s njom smjestio podalje od ostalih, pod razapeto šatorsko platno. Valjda će je uspjeti malo osokoliti i dati joj nade. Doduše, morat će joj lagati, jer za nade, koliko mi se čini, nema baš razloga.

Nisam dopustio da se zapale vatre. Leroy i ja smo znali da se barem nekoliko Apaša šulja oko našeg logora. Zapalimo li vatre, nasuprot kojima bismo se prilično jasno razabirali, obasut će nas strelicama. Budući da se ne bi vidio nikakav plamičak iz cijevi kao kad se puca iz vatrenog oružja, ne bismo znali gdje se skrivaju strijelci. Bili smo u vrlo opasnu položaju.

Svaki sam čas nadzirao straže. Posebno sam napomenuo dvojici stražara što su čuvali konje neka dobro otvore oči i uši. Jedno bijaše sasvim jasno: uspiju li nam Apaši rastjerati konje, propali smo. Pješice se ne bismo mogli vratiti iz ovoga kraja. Doduše, ako nam i ne otmu konje, vjerojatno nećemo izvući živu glavu.

Kad sam se od konja vraćao prema svom ležaju, dok sam prolazio mimo četvorice »glavešina iz uprave«, zaustavio me jedan.

– Poručniče – prozbori – imate li samo malo vremena?

Čučnuh kraj njih. I ostala su trojica već sjedila na gunjevima i uzbuđeno me promatrala.

– Što vas muči? – upitah prilično zajedljivo.

– Kakve su nam nade, poručniče? – reče blagajnik bez okolišanja.

– Zacijelo ćemo ubiti nekoliko Apaša – odgovorih. – Možda i oslobodimo dječake. Ali tada...

Zašutjeh. I oni su šutjeli, ali sam jasno čuo njihovo neizgovoreno pitanje. Grozničavo su me gledali i brisali znojne dlanove o hlače.

– Bit će veliko čudo ako preživi netko od nas – dodah. – Pravo pravcato čudo. Nakon tih se riječi digoh i udaljih. Prolazeći mimo svojih vodnika, probudih Hermandesa. Sad će on nadzirati straže. Bilo mi je prijeko potrebno nekoliko sati okrepljujućeg sna. Stigavši do svog ležaja, opazih da tik kraj njega leži netko: Nelly Hannaran. Bila je budna i očito me čekala kako bi mogla razgovarati sa mnom.

– Užasno si sam, zar ne? – prošapće čim sam se ispružio na ležaju.

– Istina je – odvratih. – Svatko tko mora voditi druge u smrt, užasno je sam.

Ona se iznenada premjesti na moj gunj.

– Čudno – šapne – ne bih se protivila smrti ako mi propadne pokušaj da se osvetim Juanu Locosu. Međutim, uspijem li izravnati račune i izbrisati ga iz svog sjećanja, tada bih htjela živjeti. Da, htjela bih opet živjeti. Upozorila sam te, Jace, da se ne smiješ zaljubiti u mene. Ako se sada, zbog svoje odgovornosti i nemoći nasuprot pukovniku, osjećaš suviše usamljenim, spremna sam... Nije dovršila rečenicu. Pa ipak, shvatio sam što mi nudi.

Svjesna da nas pukovnik tjera sve u smrt, htjela mi je dati nešto. Htjela mi je tim poklonom donekle ublažiti gorčinu i usamljenost. Iako nije više mogla voljeti nijednog muškarca, htjela mi je biti dobra prijateljica, pomoć u opasnim trenucima. Nagnuh se nad nju i zagledah joj se u lice. Premda je noć bila mračna, donekle sam joj razabrao crte.

– Htio bih – promrmljah – da me jednog dana zavoliš srcem. To ću čekati i tomu ću se nadati. Možda se spasimo odavde.

Poljubih joj oči i usta. Zatim se opet ispružih na gunju.

Ostala je uz mene.

– Ti si dobar momak, Jace – prošapće. – Možda ću jednog dana doista moći opet voljeti i žudjeti. Možda mi se to posreći jednog dana. Tada ću izabrati upravo tebe. Poslije tih se riječi vrati na svoj ležaj.

Veoma iscrpljeni, oboje zaspasmo vrlo brzo. Čekao nas je pakao, znali smo to. Već sutra ćemo ući u nj, nema sumnje.

* * *

– Ustaj! – odjekne logorom Vansitterov glas kad se zasivjelo nebo. – Sviće! Dizanje! Noć je prošla! Vrag odnio svaku patrolu koja čeka sunčev izlazak!

Pospani su se vojnici teturavo dizali. Lelujala se maglica. Tada fijuknuše strijele.

– Na zemlju! – viknuh.

Otvorismo vatru. Mislim pri tom na Leroya Carmacka, Vansittera, Hermandesa i sebe. Pucali smo nasumce, onamo gdje smo naslućivali skrivene strijelce. Uto zapucaše i ostali vojnici.

– Pogođen sam – jauknu jedan glas. – Strelica mi je u ramenu i... Jauk se prekine. Možda se ranjenik onesvijestio.

Ležali smo i čekali. Uznemiriše nam se privezani konji. Tada zapucaše oba stražara kraj njih.

Začu se divlji krik. Vjerojatno je pogođen neki Apaš, pomislih. U glasu su mu se pomiješali bijes i bol.

Uglavnom, počelo je umiranje našega malog odreda. Apaši su pričekali svitanje kako bi mogli razabrati ciljeve. Očito su nam pokušali i rastjerati konje, ali nisu uspjeli zaskočiti stražare.

Nastalo je zatišje. Naglo se razdanjivalo.

– Poručniče! – dovikne pukovnik.

– Ovdje sam! – odvratih.

– Do vraga, zašto ne poduzimamo ništa?

– Nije se još dovoljno razdanilo. Ljudi ne bi mogli jasno razabrati ciljeve. Treba da još pričekamo.

Nije mi odgovorio.

Kad je danje svjetlo potpuno potisnulo noć, počeh izvikivati naredbe i podigoh vojnike na noge. Uzevši svaki po dvojicu vojnika, Vansitter, Hermandes i izviđač Carmack počeše pretraživati okolicu. Međutim, pronašli su samo jednoga mrtvog Apaša blizu naših konja. U međuvremenu sam ustanovio naše gubitke.

Visoki Slim Barney, koji je stupio u vojsku zato što je kao prodavač stalno udarao glavom o stropnu gredu i zato što je htio doživjeti nešto uzbudljivo, ležao je mrtav, strelicom prostrijeljena vrata.

Tom Shayne, bivši mornar, bio je pogođen strijelom u rame. Okrznula je ključnu kost i skrenula uvis.

Odrezao sam vršak strelice i potom je izvukao. Zatim se okrenuh prema trojici pijanaca, kojl su, znao sam to, imali kod sebe rakije.

Nalijte mu malo rakije na ranu – zatražih. – Inače ću vam oduzeti piće. Je li vam jasno?

– Jasno je – odgovoriše složno.

Tada naredih da se zapale vatre i skuha doručak. U susret mi krene pukovnik. Malo je šepao.

– Poručniče, kad ćemo se napokon maknuti odavde? – upita me. – Zašto nismo odmah pošli za Apašima?

– Zato što se ljudi moraju najprije okrijepiti – odvratih mu. – Odred mora sačuvati snagu što dulje.

Činilo se da je to naposljetku shvatio.

* * *

Jedan sat nakon toga krenusmo. Sunce se na istoku nije još popelo iznad brdâ, ali je već zrakama najavilo svoj dolazak. Poslao sam u izviđanje Leroya Carmacka i desetara MacKaya s vojnicima Maffitom i Sloaneom. Znali su da nisam mogao izabrati nikoga drugog. Izuzev mene, Vansittera i Hermandesa, svi ostali bijahu neiskusni.

Naredio sam da se kolona rastegne. Ako nas Apaši negdje napadnu, morat će se i oni rastegnuti, jer će inače imati pred sobom samo nekoliko nas. Htio sam izbjeći ono što se dogodilo kapetanu Bannarhanu, čiji je odred jahao u zbijenoj skupini, pa su Indijanci lako pogađali cilj. Nisu, tako reći, mogli promašiti.

Potražih pogledom Amandu Johnford. U prvi je čas nisam prepoznao: nosila je na sebi vojničku odjeću. Vjerojatno odjeću poginulog Slima Barneyja. Podrezali su joj nogavice i rukave, jer je Slim bio vrlo visok. Premda joj uniforma nije baš osobito pristajala, ipak se u njoj osjećala ugodnije nego u svom putnom kostimu, od kojeg su ostali samo dronjci.

Doimala se vrlo smireno. Očito je noćas uspjela ovladati sobom.

Shvatila je da sinove ne može spasiti jadikovanjem, plačem i sličnim znakovima nemoći. Kraj nje je jahala Nelly. Obje bi htjele ubiti Juana Locosa, pomislih. Zbog spleta okolnosti što ih je nametnuo ovaj okrutni rat, zamrzile su ga iz dna duše.

Propustivši cijelu rastegnutu kolonu mimo sebe, odjahao sam opet prema njenu čelu. Ondje je jahao pukovnik sa svojom četvoricom »glavešina iz uprave«. Dok sam prestizao te »činovnike« oni su me promatrali uznemireno i nemoćno. Prilično pakosno im se nasmiješih.

– Poručniče – reče mi pukovnik kad sam ga dostigao – jeste li smislili nešto? Imate li nekakav plan?

Zatresoh glavom.

– Apaše ne možemo stići – odgovorih mu – ako oni to ne žele. Lako se mogu igrati s nama mačke i miša u ovom kraju. Ostaje nam samo jedna mogućnost: slijedit cemo ih, pazeći da ne upadnemo u nekakvu zasjedu, i čekati da se upuste u borbu s nama. Kad uvide da nas ne mogu namamiti u zasjedu, odlučit će se za borbu. Tada treba da dademo sve od sebe. Možda neki od nas prežive.

Strpljivo me saslušao. Kao da su mu se oholost i samouvjerenost rasplinule: Očito je spoznao da u ovom kraju vrijede drukčija mjerila nego što je zamišljao. Osim toga nesumnjivo se osjećao usamljenim kao i ja.

Mučile su ga dvojbe je li u svemu postupio pravilno. Naviknut na pisarnicu, a ne na bojno polje, doživio je vatreno krštenje.

– Poručniče – obrati mi se – što biste učinili na mom mjestu? Htio bih čuti potpuno iskren odogovor. Što biste učinili kad bi vaši sinovi bili u apaškim rukama?

– Razmišljao sam već nekoliko puta o tom – rekoh. – Pokušao sam se zamisliti na vašem mjestu.

– I? – upita on vrlo nestrpljivo.

Jasno se vidjelo kako se nemoćnim osjeća i kako sad malo vjeruje u svoju nepogrešivost. Shvatio je da na bojnom polju svaka pogreška znači nečiju smrt... možda i njegovu vlastitu.

Nisam se žurio odgovoriti. Jahali smo preko malena zaravanka. Vjerojatno je s druge strane doline,

mislio sam. Možda u toj dolini ugledamo Indijance.

Pukovnik je čekao odgovor.

– Ja sam počeo kao običan vojnik – rekoh. – Stoga razmišljam i osjećam malo drukčije nego oficiri poput vas, za koje su vojnici samo figure koje se mogu micati po volji... i koje se mogu žrtvovati kao u šahu. Kazat ću vam, pukovniče, što bih učinio.

– Dobro, kažite mi već jednom – zatraži on nestrpljivo, žudeći za mojim odgovorom kao žedan za vodom.

– Odjahao bih sâm k Apašima – rekoh mu. – I razgovarao bih s Juanom Locosom. Obećao bih mu deset kola robe ili što god želi. Zakleo bih mu se na sve... čak i na to da ću vojnike poslati u utvrđenje i da ću pobjeći iz vojske ako mi vrati sinove. Pokušao bih se, ako je potrebno, osobno obračunati s njim, u dvoboju. Imate pravo na takvu borbu, jer vam je oteo ženu. Njegovi bi vam ratnici priznali to pravo. Dakle, tako bih postupio. Na takav bih način lakše uspio nego ovim što sada radimo.

– Znači, naše mogućnosti ocjenjujete vrlo nisko? – promrmlja nakon nekog vremena i zaškrguta zubima.

– Da – priznah.

Opet smo zašutjeli. Sve bliže nam je bilo stijenje s druge strane zaravanka. No, nisam se bojao zasjede. Tuda je već prošao Leroy Carmack s ostalom trojicom i provjerio ima li bilo kakvih opasnosti.

– Ne mogu se u dvoboju boriti s nekakvim divljakom progovori iznenada pukovnik. – Vjerojatno bi me ubio. Nisam se još nikad borio ni s kime. Čak ni u ratu. Stalno sam radio u pisarnicama. Brinuo sam se o opskrbljivanju vojnih jedinica. To mi je bio posao, i obavljao sam ga vrlo dobro. Međutim, borio se nisam...

Nemoćno zašuti. A onda se uspravi u sedlu. Glas mu opet postane odrešit i osoran. Pretvorio se ponovo u oficira za kojeg su vojnici samo puke brojke.

– Slušajte, vojska ima u ovom kraju zadatak da upokori Apaše – reče. – Mi ćemo to i učiniti, poručniče. Porazit ćemo ih. Navodno ste iskusan vođa patrole. Od običnog ste vojnika dogurali čak do oficira. Zahtijevam od vas... Nije stigao dovršiti misao. Odjeknuo je pucanj. S druge strane stijena zagrmjela je teška puška sharps.

XI

To je mogao opaliti jedino Leroy Carmack, zaključih. Nitko drugi nema takve puške. Požurih s pukovnikom prema stijenama. Još dvaput začusmo puščani prasak. Leroy je pucao ubrzano. Kad je ispalio i četvrti hitac, ugledasmo ga pred sobom.

Ležao je potrbuške i naslonio tešku pušku na kamen.

Istodobno ugledasmo i dolinu. Bila je pedesetak metara ispod nas i protezala se do sljedećeg lanca bregova, udaljenog oko osam kilometara.

Apaši su pogriješili. Nisu slutili da imamo dalekometnu pušku, stoga se nisu dovoljno udaljili. Neki su zaostali kako bi nam se narugali i izazivali nas. Glavnina apaške skupine, vodeći tovarne konje i mule, udaljila se već tri-četiri kilometra. Zaostali su ratnici skupo platili svoju pogrešku. Kad je Leroy pogodio prvog, ostali su skočili na hitre konje i dali se u bi-

jeg. Pa ipak, pogodio je još dvojicu. Tek je četvrtim hicem promašio. Udaljenost je već bila prevelika. Preživjeli su se Indijanci zaustavili izvan puškometa i prijetili mašući rukama i puškama. Vjerojatno bi bili rado pokupili poginule i odveli konje koji su ostali kraj nepomičnih tijela jer su bili uvježbani da ne napuštaju svoje jahače, no nisu se usudili vratiti na domet Leroyeve puške.

– Dobro, čovječe, vrlo dobro ste to učinili – prozbori promuklo pukovnik. – Izvrsno!

Zasjale su mu oči.

Leroy Carmack ustane i pogleda me.

– Što sam drugo mogao učiniti? – reče mi. – Sad imamo pred sobom tri protivnika manje. No još ih je previše. Neće mi ponovo dati takvu priliku. Sad znaju kakva im opasnost prijeti od moje puške.

Kimnuh. Uto se pojave s desne strane desetar MacKay i oba vojnika.

– U dolinu se može sići onuda! – dovikne mi desetar i pokaže rukom. Krenusmo za njim. Prilično smo se namučili silazeći u dolinu. Uzesmo konje poginulih Apaša.

– Možda bi bilo najbolje da cijeli odred krene u galop i pokuša dostići Indijance – reče pukovnik. Kiselo mu se nasmiješih.

– Oni više neće bježati – rekoh mu. – Ne, nakon ovog poraza, u kojem su izgubili trojicu ratnika, neće bježati. Pričekat će nas. Neće se povući za svojim natovarenim konjima i mulama dok nam ne nanesu teži poraz. Moraju ubiti nekolicinu od nas i sprati sramotu. Zaista nije potrebno da jašemo u galopu za njima.

Kad smo stigli do bregova na drugoj strani doline, već se gotovo smračivalo. Zaustavismo se pedesetak metara od brdâ. Znao sam da bi nekolicinu nas Apaši već mogli pogoditi iz pušaka.

Međutim, nisu se htjeli zadovoljiti time. Htjeli su nas domamiti u klopku. Stoga je bilo tiho i mirno u širokom klancu pred nama, u koji su nestali. U njemu se posvuda mogao naći zaklon. Neke su stijene bile veće od slona. A suho je riječno korito bilo neobično duboko. Mjestimice su rasli trnjaci i kaktusi. Nigdje se ništa nije micalo.

Slutio sam da će nam se uskoro prorijediti redovi i podiđoše me žmarci. Tada upitno pogledah pukovnika.

– U napad, poručniče – reče on odmah. Kao da nije za njega bilo nikakvih dvojbi.

Vidio sam kako se mnogim vojnicima zgrčilo lice. Neki su gunđali i tiho kleli. Bojali su se smrti, no morali su poslušati naredbu. Svi smo bili samo šahovske figure, prepušteni pukovniku na milost i nemilost. Takva je vojska.

Poredani u dvoredu, vojnici krenuše. Kolona se razvuče tako da je bila dugačka gotovo trideset metara.

Jašući mimo mene, gledali su me gnjevno, ogorčeno, puni mržnje.

Zaustavih kolonu.

– Navalit ćemo – rekoh im. – Navalit ćemo u ovom poretku. Neka razmak između vas bude tri metra. Ni Apaša nema sad mnogo više nego nas, jer su neke ratnike morali odvojiti za otpremanje tereta. Bit će to nemilosrdna borba. Bitka prsa u prsa. Tko se ne bude borio hrabro i spretno, stradat će.

Stoga se borite što bolje znate i umijete! Sjašite! Povedite konje sa sobom! Ostanite između njih. Štitit će vas od bočnog napada.

Slušajući moje riječi, pokorno su sjahali. I ja sam sjahao.

– Žene će ostati s našim tovarnim životinjama! Muškarci naprijed! – viknuh.

Nakon toga krenusmo. Svi su držali u desnoj ruci revolver, a u lijevoj sablju i uzde. Dabome, kad počne bitka, uzde će pustiti.

Napredovali smo polako, korak po korak, pripravni da šmugnemo u najbliži zaklon. Išao sam u sredini. S lijeve je strane, desetak metara od mene, koračao pukovnik. Išao je u svoju prvu bitku. Nije se još nikad borio. Kao oficir u vojnoj upravi nije morao do sada gledati krv i slušati samrtne krikove. Njegovo su bojno polje bile pisarnice. Sad će upoznati pravi vojnički život. Možda već za nekoliko minuta pogine.

S desne je strane, udaljen od mene koliko i pukovnik, išao izviđač Leroy Carmack. Nesumnjivo je znao bolje od sviju što nas očekuje. Pa ipak, pošao je s nama. Nije se pokušao izvući. Vodnici Vansitter i Hermandes bijahu na lijevom i desnom krilu.

Uđosmo u klanac. Pred nama je bilo krivudavo suho riječno korito. Slijeva i zdesna vidjesmo litice i grmlje, mjestimice tako nisko da je sezalo samo do koljena. Posvuda su oko nas Apaši, slutio sam to. Kad dobiju znak, napast će nas. Možda nas najprije puste da uđemo između njih. Svaki će izabrati svog protivnika.

Vrijeme se oteglo i pretvorilo u pravu vječnost. Činilo nam se kao da nam je svaki korak dugačak cio kilometar. Napeto smo gledali oko sebe i svaki čas očekivali napad. Donekle smo, moglo bi se reći sličili pumama koji se šuljaju kroz prašumu i slute da lovci negdje u njoj vrebaju na njih. Međutim, neki među nama nisu, što se tiče borbenih sposobnosti, bili pume već ovce. Ipak će se i oni morati boriti za život. Možda ih nagon samoodržanja natjera da nadmaše svoje sposobnosti. Jedino tako bismo mogli pobijediti. Doduše, ta je mogućnost vrlo neznatna.

Do vraga, koliko će još trajati ovo?

Odlučili smo se za okršaj, pa smo sad htjeli da što prije započne. Ne možemo vječno progoniti Apaše, mislio sam. Zaliha vode nam se već toliko smanjila da je imamo jedva za povratak.

U tom času započne pakao. Nisam mogao više misliti ni na što drugo osim na spasavanje vlastitog života.

Navališe dvojica na mene, pucajući pri tom. Jedan iz puške, držeći je o boku, a drugi iz revolvera. Njihovi me meci samo okrznuše i zapekoše kao da me netko ošinuo bićem. Imao sam vražju sreću.

Ja sam gađao bolje. Pogodio sam onog koji je držao revolver. Upravo je htio ponovo opaliti na mene. Metak ga je napola okrenuo oko osi.

Drugi je za to vrijeme povukao puščani zatvarač i opalio drugi put na mene, opet s boka.

Ja sam već bio u pokretu, brz kao puma. Pogurivši se, trgnuo sam se u stranu, pa me zrno nije pogodilo. No ja sam pogodio protivnika.

Tada potrčah prema pukovniku. Na njega su navalila trojica Apaša. Htjeli su ga uhvatiti živog, to sam odmah uvidio. Lako su ga već mo-

gli ustrijeliti ili usmrtiti nožem. Međutim, rvali su se s njim i valjali po tlu.

Uto je uspio odgurnuti jednog od sebe, a kad se taj Apaš uspravio, pogodio sam ga metkom. Poslije nekoliko sekundi pogodio sam i drugog ratnika.

Trećeg je pukovnik ščepao za vrat i nastojao ga zadaviti golim rukama. Ratnik se koprcao i otimao, ali uzalud. U borbi je izgubio nož i sve drugo oružje što ga je, vjerojatno, imao kod sebe. Kad je omlohavio, pukovnik se teturavo digao.

– Ondje vam je revolver! – viknuh mu i vidjeh kako ga uzima s tla.

Pakao se nastavi. Čule su se psovke, krikovi, jauci. Ljudi su umirali stenjući, zovući u pomoć, jecajući. Bilo je grozno. Ne bih htio potanko opisivati sve te pojedinačne bitke i umiranje.

Kad je nastala tišina, bili smo kao ošamućeni. Nije nas više mnogo moglo stajati na nogama. Malo sam posrtao. Krvario sam iz tri rane. No, privremeno se nisam obazirao na njih. Htio sam najprije ustanoviti tko je još živ. Teturavo sam obilazio bojno polje.

Posvuda su ležali mrtvi i ranjeni, Apaši i vojnici.

U našim su redovima stradali uglavnom novajlije, oni koji nisu do sada sudjelovali u borbama. Vojska ih, očito, nije dobro uvježbala i pripremila za krvave okršaje. Sukobivši se s Apašima, pokazali su se kao neiskusni i nedorasli za takvu nemilosrdnu borbu.

Poginula su sva tri pijanca. Sego Nevada, koji je pristupio vojsci zato što se napio, te Pecos Sanders i Tob Fisher, koje su građani otjerali iz grada zato što su bili skitnice. Sad su mrtvi. Vojska im je zapečatila sudbinu.

Poginula su, također, oba štabna oficira i oba računovođe. Nenavikli na pravu borbu, nisu se mogli snaći u ovom metežu. Iskreno rečeno, od početka su bili osuđeni na smrt. Od onog trenutka kad ih je pukovnik poveo sa sobom budući da nije imao na raspolaganju drugih vojnika.

Dakle, imali smo sedam poginulih. Bilo je i nekoliko teško ranjenih. Neugodne su rane zadobila i oba moja vodnika. Vansitter je krvareći sjedio na kamenu i promuklo kleo, a Hermandes mi je, gnjevno se smijuljeći, krenuo u susret.

– Evo, to nam je donijela naša prokleta vjernost – promrsi on kroz zube. – Baš smo pravi šupljoglavci! Zar nam je trebalo ovo?

Uhvatih ga za ramena i prodrmah.

– Momče – rekoh mu, vidjevši da je izvan sebe od bijesa – imaš pravo. Da, imaš pravo, ali ne možemo sad uzmaknuti.

U tom času dojahaše obje žene, vodeći tovarne životinje. Amanda Johnford odmah sjaše kraj svog muža. A Nelly Hannaran htjede potrčati prema meni.

– Pobrinite se za teške ranjenike, žene! – vikne promuklo pukovnik. – Pobrinite se za njih! Nama je dobro! Nije li tako, poručniče? Zar ne, vodniče? Nama nije ništa!

– Tako je – složismo se Hermandes i ja. Začudio sam se pukovnikovoj nesebičnosti. Očito se mijenja, mislio sam. No možda je već prekasno.

Šuljala se noć s istoka, odande kamo su nestali Apaši s tovarom i dječacima. Ni oni nisu više bili raspoloženi za borbu.

– Je li među mrtvima Juan Locos? – zapitah glasno.

– Nije! – odgovori mi desetar MacKay. – Kad je ustrijelio Maffita i Sloanea, koji su ga htjeli napasti, pobjegao je. Kako sam ga mogao pogoditi da sam imao u revolveru još samo jedan metak.

Dakle, Juan Locos je ostao živ.

XII

Mogli smo biti sigurni da nas Apaši noćas neće dirati, jer je i njima, bez sumnje, prisjela borba. Stoga zapalismo vatru kako bismo lakše mogli previti rane ranjenicima, ugrijati vodu i skuhati nešto. Koliko god to zvučilo jezivo, zaliha vode nam je sad, kad smo izgubili sedmoricu ljudi, mogla potrajati dulje.

Napokon sam prebrojio ljude sposobne za borbu. Da, neki su se među nama mogli još boriti, premda nitko nije bio bez rane. Sposobni za borbu ostadoše Leroy Carmack, pukovnik i ja. Donekle Vansitter i Hermandes. I MacKay. Ostali bijahu teže ranjeni. Možda će dvojica-trojica i umrijeti.

Shvativši u kakvu smo položaju, pukovnik spusti glavu, čučeći kraj vatre, i ostane neko vrijeme nepomičan poput kipa. Žena je njegova upravo previla rane posljednjem ranjeniku. Klekne kraj njega, netremice ga gledajući.

On podigne glavu i zagrli je.

– Amanda – promrmlja – sve smo pokušali... i mnogi su umrli zbog toga. Ne mogu nam vratiti sinove, Amanda. Ostalo nam je još samo nekoliko ljudi. Amanda...

Iznevjeri ga glas.

Međutim, Amanda Johnford se nije rasplakala. Nije jadikovala. Doimala se neprirodno mirno i sabrano.

– Williame – prozbori napokon – uvjerena sam da ćeš pronaći neki način. Uvijek sam se pouzdavala u tebe. Stoga vjerujem da ćeš nam nekako vratiti sinove, smislit ćeš nešto, nećeš ih ostaviti kod Apaša.

Najednom je izgubila vlast nad sobom i briznula u plač.

Digoh se i pregledah još jednom logor. Razgovarao sam s malobrojnim ljudima sposobnima za borbu. Kad smo se dogovorili o redoslijedu stražarenja, pridoh svom ležaju i ispružila se na njemu.

Kraj mene je Nelly opet prostrla svoj gunj.

– Što sad, Jace? – zapita me. – Onaj je kujin sin još živ. Dakle, što sad? Zar ćemo ga pustiti? Izvući će živu glavu?

Šutio sam neko vrijeme.

– Neizrecivo ga mrziš, ha? – odvratih. – Zar ne možeš ovladati tom mržnjom? Dobro znaš da mržnja može biti kobna, da pretvara život u pravi pakao. Robovi mržnje ne mogu pronaći sreću. Osveta ne donosi onakvo zadovoljstvo kao što ti misliš.

– Za mene ne može biti groznijeg pakla od ovog u kojem sad živim – reče mi ona. – Znaš, kad bi Juan Locos bio priprost divljak, lakše bih mu oprostila. Takvo priprosto stvorenje nije svjesno svog postupka, ima drukčija mjerila i ne može se vladati onako kako mi očekujemo. Ne bih mogla mrziti ni luđaka kad bi učinio nešto nečovječno, nešto podlo. No, Juan Locos je pametan i školovan čovjek. Dobro zna što radi. Učinio je ono iz puke zluradosti. Učinio je ono zato što mu je taj odvratni postupak priuštio veliko zadovoljstvo. Htio mi je jasno pokazati da ja...

– U redu – prekinuh je. – Razumijem te. U redu! Zaboravi to! Uostalom, što ti drugo ostaje?

Tada je polako sjela na ležaju i odlučno me pogledala.

– Ako odustanete od potjere, sutra ću sama produžiti za Juanom Locosom – reče mi. – Produžit ćemo za njim samo ja i moja puška. Izrekla je to tako kao da se zaklinje. Znao sam da će uistinu tako postupiti. Međutim, sutrašnji dan bijaše još daleko.

Pekle su me rane. Izgubio sam krvi. Bio sam potpuno iscrpljen. Za četiri sata treba da zamijenim Vansittera, pomislih, sa preuzmem posljednje stražarenje.

Čim sam se opustio, utonuo sam u dubok san.

* * *

Kad me u dva ujutro Vansitter probudio, činilo mi se kao da sam spavao samo nekoliko minuta. Morao me dugo drmati. Sporo sam se vraćao k svijesti. Napokon razbudivši se odmah sam se sjetio što se dogodilo i u kakvu smo položaju. Digoh se.

– Vrlo je mirno – šapne mi Vansitter. – Bez sumnje, Apaša nema blizu. Mogao bih se kladiti. Prisjela im je borba kao i nama.

Razgledah logor. I ranjenici su spavali ili ležali onesviješteni. Uskoro će ih uhvatiti groznica od ranâ.

Pridoh žeravici, uzeh iz toplog pepela na rubu lonac s kavom i napunih limenu šalicu. Polako sam pio.

– Natočite i meni kave – prozbori neki glas.

Pristupio mi je pukovnik i pružio svoju šalicu. Poslužih ga. Dok smo pijuckali vruću kavu, netremice smo se promatrali.

Od početka mi se nije sviđao. Bio je za mene utjelovljenje naduvenoga i pretjerano samouvjerenog oficira, koji smatra sebe nekom višom ljudskom vrstom i postupa s podređenima kao sa šahovskim figurama. Bio je za mene jedan od onih svemoćnika o kojima nam ovisi život. Takvi su nas ljudi, umišljeni i glupi, mogli u svako doba poslati u smrt. Dovoljna je bila jedna jedina njihova naredba. Pa ipak, sad sam ga žalio. Očito je bio slomljen. Znao je da je žrtvovao neke među nama zato što nije htio žrtvovati sinove.

No, dali bih ja postupio na njegovu mjestu drukčije?

Osim toga, sve su patrole dobile zadatak da unište Juana Locosa ako im se za to ukaže prilika.

– Poručniče, prihvatit ću vaš prijedlog – progovori on iznenada. – Učinit ću ono što biste vi, rekoste, učinili na mome mjestu. Da, odjahat ću sâm k Juanu Locosu. Obećat ću mu sve što zatraži. Čak ću se zakleti da ću pobjeći iz vojske u Meksiko, ako on misli da bi time oslabio vojsku. Ne pomogne li mi to, zatražit ću dvoboj s njim. Oteo mi je ženu, pa mi mora dati zadovoljštinu. Da, čini mi se da ne postoji više nikakva druga mogućnost.

Vladao se vrlo smireno. Nisam znao što bih rekao. A što sam i mogao reći? Zar da ćemo krenuti s njim i spremno umrijeti?

Ne, nisam mu to rekao. Vjerojatno mu te riječi ne bi ni pomogle. Naime, bio je već u takvu stanju da više nije mogao žrtvovati ljude. Izmijenio se. Vidjevši mnogo poginulih, kao da je postao drugi čovjek. Više nije mogao ne trepnuvši okom, upravljati ljudima kao figurama u šahu. Prvi put sudjelujući u

borbi, spoznao je kako se osjećaju jadni vojnici kad moraju zbog nečije zapovijedi srljati u smrt. Da, barem donekle je naslutio kako im je pri duši. Zbog toga se znatno promijenio, no bilo je prekasno. Žalio sam ga.

Kao na zapovijed, pogledasmo obojica prema ležaju na kojem je maloprije bio sa ženom. Amanda Johnford je još ležala i od iscrpljenosti spavala vrlo čvrsto.

– Ako se ne vratim do sutrašnje večeri – reče mi on – tada nema više smisla da me čekate. Vratite se u Fort Tortilla Springs. Povedite sa sobom moju ženu, makar i na silu, poručniče. Naređujem vam to. Evo, napisao sam to naređenje, tako da imate pokriće. Možete li mi, prije nego što odem, dati još neki savjet, poručniče?

Kimuh.

– Kod Apašâ se ne postaje poglavicom prema nekakvu nasljednom pravu – rekoh. – Oni vrlo demokratski biraju svoje poglavice, a i žene imaju pravo glasa. Pokušajte igrati na njegovu čast. Naime, oteo vam je ženu i zarobio sinove. Dođete li sami, morat će pristati na dvoboj, jer bi inače izgubio ugled u očima svojih ratnika. Možda vam se osmijehne sreća, pukovniče, i uspijete ga pobijediti. Zaista vam je to jedina nada.

On šutke kimne i udalji se. Ostadoh kraj vatre, grijući ruke na limenoj šalici, u kojoj je još bilo vruće kave. Nisam ga pokušao zaustaviti. Nisam ni njegovu ženu probudio. Ipak sam znao da bih na njegovu mjestu već odavno postupio tako i ne bih najprije žrtvovao vojnike. Tako mi svega, uistinu bih već odavno izazvao na dvoboj Juana Locosa.

No lako je meni govoriti tako. Ja sam sudjelovao već u mnogim borbama, iskusan sam vuk, a pukovnik nije.

Čuo sam ga kako polako odvodi konja. Udaljivši se, napokon je uzjahao i odjahao niz široki klanac, pa nestao iza zavoja.

Ponovo razgledah logor. Probudila su se dva ranjenika i tražila vode. Jedan od njih bijaše Bill Smith, onaj mladić koji je, živeći s majkom i pet tetki, pobjegao od kuće zato što više nije mogao podnijeti njihovu pretjeranu skrb.

– Poručniče, hoćete li nas moći odvesti u utvrđenje? – upita me kad je popio nekoliko gutljaja vode.

– Naravno, momče – odgovorih, trudeći se da mi glas zvuči što pouzdanije, premda se nipošto nisam osjećao tako sigurnim u sebe.

Ranjenicima je potrebno mnogo vode. Iako nas više nema onoliko kao prije, ipak će nam uskoro, nema sumnje, ponestati vode. Opasno će nam se smanjiti zaliha. Hoćemo li moći stići do utvrđenja? Zašto već sada razmišljam o tom? Zasad treba da ostanemo ovdje i čekamo. Ranjenici se moraju najprije malo oporaviti i osposobiti za put. Osim toga, treba da pričekamo pukovnika. Što ću učiniti ako se ne vrati do večeri?

Spomenuo je »sutrašnju večer«. No već je prošla ponoć. Očito je mislio na današnju večer.

* * *

Kad se potpuno razdanilo, porazgovarao sam o našem položaju s vodnicima i desetarom. Dogovoru je prisustvovao i Leroy Carmack.

S koje god strane razmatrali svoje teškoće, neprekidno smo stizali do istog zaključka. Što dulje se

zadržimo u ovom logoru, to više će nam na povratku nedostajati voda.

Gledao sam ih jednog po jednog. Svi bijahu lakše ili teže ranjeni. No, još su mogli jahati. Štoviše, moći će se brinuti i o težim ranjenicima. Svjestan dužnosti da spašavam što se još spasiti može, odlučih se.

– Odmarajte se do popodneva – rekoh im – a onda krenite s ranjenicima. Pokušajte stići do kola. Na sreću, kad su istovarili stvari, Apaši ih nisu spalili. Upregnite nekoliko konja i...

Ne dovrših rečenicu, jer je sve bilo potpuno jasno. Ako smjeste teške ranjenike na kola, možda će čak uspjeti stići do utvrđenja. Naići će na povratku na nekoliko pojilišta, na kojima bi moglo biti dovoljno vode za malobrojne ljude i konje.

– A ti? – zapita Leroy Carmack i odmah doda: – Povest ćemo žene sa sobom?

Pogledah u stranu, prema objema ženama. Čučale su kraj jednog ranjenika i pregledavale mu rame.

– Ja ću ostati ovdje i pričekati pukovnika – odvratih. – Moram to, dakako, dopustiti i njegovoj supruzi. Nije li tako?

Svi se složiše. Uvidjeli su da Amandu Johnford ne bi ništa moglo odvući odavde. Ne vrati li se pukovnik do večeri, što je i najvjerojatnije, tada ću je moći samo na silu odvesti u Fort Tortilla Springs.

A što će biti s Nelly Hannaran? – pitali smo se u tom trenutku svi.

– Pokušat ću joj objasniti – promrmljah, odgovarajući na nijemo pitanje – kako je najbolje da se vrati s vama. S druge strane, dobro bi mi došla njena pomoć ako Amanda Johnford doživi živčani slom zbog toga što se pukovnik, po prilici, neće vratiti. Čak i ako se on uspije izvući živ i dovede djecu, opet će biti potrebna ovdje još jedna žena.

Svi kimnuše šuteći. Slagali su se sa mnom.

– Dakle, dogovorili smo se – prozbori naposljetku Vance Vansitter. – Vojska je doživjela još jedan poraz. Ovaj put, čini mi se, suvišan... Uzdahne razočarano. Pretrpjeli smo teške gubitke, a djecu nismo uspjeli spasiti. Najviše nas je pekla upravo besmislenost te borbe. Besmislen je cijeli ovaj rat, mislio sam. Ponikao iz ljudske pohlepe i mržnje, ne može ni biti drukčiji.

* * *

Dan bijaše vruć kao i obično. Sunce je nemilosrdno peklo u klancu. Sjedili smo ili ležali u hladu i čekali. Svi su već ranjenici doznali da će morati jahati do kola. Bojali su se tog jahanja.

Stoga su nastojali iskoristiti svaki trenutak za prikupljanje snage. Neki su, međutim, imali već takvu groznicu da više i nisu znali što se događa s njima. Moje tri rane, gdje su me okrznuli meci, nisu se zapalile. Samo su me malo pekle kad bih se micao. Jednu sam ranu imao na lijevom bedru, drugu na rebrima s desne strane, a treću na pršima. Sve su izgledale tako kao da me netko ošinuo bičem i rasjekao mi kožu.

Poslije podne, kad se već približilo vrijeme polaska, priđoh ženama i čučnuh kraj njih u hladu. Obje se, ozbiljna lica, zagledaše u mene. – Poručniče – progovori Amanda Johnford – ne mičem se odavde dok mi se ne vrati muž s troje djece. – Govorila je neobično

mirno. Kao da joj je muž odjahao nekamo sa sinovima i svakako će se vratiti ovamo na vrijeme. Grčevito se uhvatila za tu nadu. Nije htjela misliti ni na što drugo, ni na kakvu drugu mogućnost.

Pa ipak, nesumnjivo je u duši osjećala nemilosrdan strah.

– Ne pokušavajte me nagovoriti... – progovori ona opet, uznemirena mojom šutnjom.

– Ne, ne namjeravam vas nagovoriti da odete odavde – rekoh joj. – Ostat ću s vama.

Ona šutke kimne i stisne usnice. Promatrajući vidio sam da je inače vrlo zgodna, žute kose i crnih očiju. Međutim, sad joj je nedostajalo živosti, bljeska u pogledu. Bila je na izmaku snage. Vjerojatno ju je od potpunog sloma štitila još samo pomisao na sinove i muža, nada da će se oni ipak vratiti. Duboko sam suosjećao s njom.

Pogledah Nelly Hannaran. Trebalo je sad raščistiti hoće li ostati ovdje ili otići s ostalima. Ona mi uzvrati pogled i istodobno mi se odlučno osmjehne.

– Ne možeš me otjerati odavde – reče mi. – Meni ne možeš zapovijedati. Dakle, i ne pokušavaj! Učinit ću ono što smatram najpametnijim za sebe. Razumiješ?

Znao sam da bih je uzalud pokušao odvratiti od nauma. Morao bih je svezati kad bih je htio poslati s ranjenicima. Kimnuh i digoh se. Kao da se iznenadila što joj ne stvaram nikakve teškoće i što sam se složio s njenom odlukom.

Udaljih se od njih.

– Pripremite se, ljudi! – viknuh. – Vraćate se u utvrđenje! Uskoro ćete se udobno voziti na kolima. Treba samo da izdržite do njih. Na noge, momci!

Pokrenuše se. Neki su zlovoljno psovali. No svi su znali da se jedino tako mogu spasiti. Treba da odu dok još imaju koliko-toliko vode. Shvatili su to čak i oni koje je uhvatila groznica. Počela je borba za život. Tko stigne živ do kola, vjerojatno će izvući živu glavu. Ovaj put se neće ponosno vijoriti zastava. Neće biti hvalisanja i oholosti. Poražena se vojska vuče kući kao prebijeno pseto, mislio sam.

XIII

Kad su nestali s vidika, i kad im se više nije čuo ni topot, pogledah humke pod kojima su ostali poginuli. Možda će vojska jednog dana poslati ovamo odred koji će u stijeni uklesati imena stradalih, pomislih. Možda to nije ni važno. Neka imena neće, ionako, biti prava. Na primjer, onaj pijanac koji nije mogao odoljeti piću tako da je u pijanom stanju i pristupio vojsci, zacijelo se nije zvao Sego Nevada.

Ipak su svi oni doživjeli žalosnu sudbinu. Dakako, svatko je kovač svoje sreće, ali mnogi su ljudi slabi i traže nekakvo uporište, nekakvu sigurnost. Pristupaju vojsci, nadajući se da će se ona brinuti o njihovoj budućnosti, ali ona samo zahtijeva od njih štošta, a zauzvrat ne daje gotovo ništa. Mami svojom tobožnjom organiziranošću i disciplinom, iako je, zapravo, puna svakakvih slabosti.

Takve su me misli neprestano obuzimale dok se smračivalo i dok sam s Nelly Hannaran i Amandom Johnford očekivao čudo. Da, zaista bi bilo čudo kad bi se vratio pukovnik i doveo sa sobom sinove. Bilo bi to vrlo veliko čudo, a čuda se

događaju vrlo rijetko. Ipak se ponekad dogode. Baš zbog toga bio sam, suprotno zdravom razumu, pripravan vjerovati, nadati se i očekivati.

Spustila se noć. Na nebu su sve jasnije sjale zvijezde. Pojavio se i mjesec. Amanda Johnford je napeto osluškivala i strpljivo čekala. No, koliko god usrdno željela čuti konjski topot, oko nas bijaše potpuno tiho. Pukovnika nije bilo.

Sa svakim je satom blijedjela u meni sićušna nada. Šutjeli smo i napinjali uši. Svakako ćemo već izdaleka čuti pukovnika, ako dolazi s djecom.

U ponoć, kad u kamenju i zemlji nije više bilo nimalo topline, iznenada prekine šutnju Amanda Johnford.

– Poručniče – obrati mi se – hoćete mi, molim vas, osedlati konja? Htjela bih krenuti u susret mužu. Možda sam mu potrebna. Ako je ranjen, ne može se brinuti o dječacima. Htjela bih mu u susret...

– Ne – prekinuh je – to ću ja učiniti. Obećavam vam da se neću vratiti dok ga ne pronađem. Hoćeš li ostati s njom, Nelly?

– Naravno – odvrati Nelly.

Osedlah konja i popeh se na njega. Tada mi pristupi Nelly i položi mi ruku na stegno.

– Vraški si dobar čovjek, Jace – reče mi. – Svakako se vrati!

Ne odgovorih joj ništa. Grčio mi se želudac. Slutio sam da me ne očekuje ništa dobro.

* * *

Jahao sam polako i oprezno. Noć bijaše svijetla. Jasno sam razaznavao apaški trag. Nisu ga ni pokušali izbrisati. Ostavili su ga iza sebe oni koji su tjerali tovarne životinje, zatim i ratnici koji su se povukli poslije okršaja u klancu. I pukovnik je, nema sumnje, vrlo lako slijedio taj trag. Međutim, u svijetloj je noći bilo tu i tamo sjena. U njima je mogla vrebati opasnost.

Ako su Apaši uhvatili pukovnika, ako ga je Juan Locos ubio... onda su lako mogli predvidjeti da će netko potražiti pukovnika. Dakle, možda me čekaju. Što da učinim? Da se šuljam od sjene do sjene? Ne, moram se pouzdati u sreću i hrabro produžiti.

Razmišljao sam o Nelly Hannaran. Bogamu, kakva je to žena! Zašto je nisam prije sreo? Sudeći prema svemu, sad je prekasno. Ako se i izvučem živ, ne smije se zaboraviti da ću morati ostati u vojsci još šest godina. Budala jedna, obavezao sam se da ću služiti u njoj kao oficir. Posluži li me sreća i preživim, izići ću iz vojske poslije šest godina kao kapetan.

Što je, zapravo, kapetanski čin? Nelly Hannaran ne bi mogla živjeti u pograničnom utvrđenju, sputana hijerarhijom koja razvrstava i žene prema činu njihovih muževa i katkad daje glavnu riječ običnim djevojčurama, običnim glupačama.

Napokon je svanulo. Stigoh u udolinu. Ondje sam vidio vrlo mnogo kaktusa. Ondje sam našao i pukovnika.

Još je živ. Čvrsto su ga privezali uz kaktus tako da su mu se bodlje zabile u tijelo poput bodeža, vjerojatno najmanje desetak.

Sjahavši i odvezavši konopac, pomislio sam da ću ga morati uhvatiti kako ne bi pao. Međutim, bodlje su ga čvrsto držale. Morao sam ga skinuti s njih. Bilo je pravo čudo što je još živ.

Dadoh mu malo vode. Potom se ispružio na tlu, bolno stenjući.

– Nije mi dao priliku da se borimo u dvoboju – prošapće nakon nekog vremena. – Nije mi dopustio da se borim za svoje sinove. Nije mi htio dati ni zadovoljštinu zbog toga što mi je oteo ženu. Poručniče, vaš je savjet bio loš. Precijenili ste tog čovjeka. On nije poglavica već krvoločni ubojica. Ustrijelite ga! Ako ste pravi čovjek, ubijte ga. Nema više uza sebe mnogo ratnika. Uglavnom jaše na začelju kolone. Lako ćete ga pogoditi. U sljedećem je trenutku bio već mrtav.

Vjerojatno bi bio umro i da mu je Juan Locos priuštio dvoboj, ali bi barem imao kakvu-takvu nadu.

Okrutno su ga ubili. U tim trenucima nisam mislio na zlodjela koja čine bijelci, nisam imao na umu činjenicu da se Apaši samo osvećuju, da vraćaju milo za drago. U meni bijahu samo ogorčenost i mržnja. Osjećao sam se i krivim. Upravo ja sam savjetovao pukovniku da ode k Apašima. Bio je to loš savjet. Što sada? Da ga metnem na svoga konja i vatim se s njim k Amandi Johnford?

Ili da produžim za Juanom Locosom i napokon se obračunam s njim? Ne smijem zaboraviti ni dječake, podsjetih sâm sebe. Nisam morao dugo razmišljati. Popeh se na konja i produžih po apaškom tragu. Poslavši pukovnika u smrt, smatrao sam sada svojom obavezom da ga osvetim.

* * *

Dan je bio paklenski vruć, ali sam ostao u sedlu. Odrekao sam se odmora.

Postupno sam sustizao Apaše, jer su natovarene životinje sporo napredovale kroz neprohodan kraj. Znao sam da se moram požuriti i dostići ih što prije. Stignu li do svoga skrivenog sela, zacijelo će ih opet biti više. Tada će me progoniti kao zeca.

Oko podneva prekasno začuh fijuk strelice. Pogodila me u bedro, blizu rane što mi ju je zadao metak kad me okrznuo. Bacivši se sa sedla, imao sam već u ruci revolver. Konj se udalji samo nekoliko metara i zaustavi. Morao sam neko vrijeme čekati.

Apaši su dobro znali da nisam mrtav već samo ranjen, i da sam se pritajio. Koliko li ih je? Tada ih začuh.

Htjeli su me srediti po kratkom postupku. Jahali su prema meni s dvije različite strane. Pričekao sam dok me nisu mogli vidjeti na tlu među niskim grmljem i kaktusima.

Znao sam da bi svaki čas mogli opaliti na mene.

Skočih na noge, premda me vraški boljelo ranjeno bedro. Istovremeno kriknuh divlje, dajući oduška boli. Opališe na mene. Jedan je imao luk i strijelu, a drugi revolver. Obojica promašiše. Ja sam gađao bolje nego oni, mnogo bolje. Pogodio sam ih.

Pa ipak, jedan od njih, premda teško ranjen, potjera konja prema meni i baci se na mene, držeći u ruci nož.

Bio je pripravan boriti se do zadnje kapi krvi. Možda im je tu čudesnu snagu davala očajnička spoznaja da vode rat u kojem su osuđeni na poraz. Okrznuo mi je oštrim nožem rame i potom mi se srušio mrtav pred noge.

Jauknuo sam i opsovao zadihano kad mi je iznenada poklekla noga u kojoj mi bijaše strelica.

* * *

Možda će me ta strelica stajati glave, mislio sam zabrinuto. Nisam mogao izvaditi vršak. Zapeo je duboko u mišiću. Morao bih duboko zarezati meso, zaključih, a ako prerežem neku važnu žilu, iskrvarit ću. Stoga sam prerezao stijelu i ostavio vršak u bedru. Rana na ramenu bijaše površinska i neopasna.

Neko sam vrijeme čučao i pitao se ne bi li bilo najbolje da odustanem. Ne, ne mogu to učiniti. Sukobio sam se s dvojicom ratnika sa začelja. Između mene i Juana Locosa po svoj prilici nema više nikoga.

Dakle, treba da produžim za njim. Uzevši s apaških konja boce s vodom, nastavih jahati na istok.

Pekle su me rane, znojio sam se, smetala mi je prašina više nego inače. Jedina je sretna okolnost bila što sam sad imao dovoljno vode.

Hoću li se moći obračunati s Juanom Locosom? Preda mnom bijahu opet krševita brda, obrasla kaktusima i bodljikavim grmljem. Ako se Apaši odmaraju u tim brdima, onda ću ih uskoro dostići.

Vjerojatno se uzdaju u dvojicu ratnika na začelju, pa se ne boje nikakve opasnosti iza sebe. Ne gledaju svoj trag, mislio sam.

Pouzdao sam se u sreću. Jašući za Apašima, nisam se pokušavao sakriti Znao sam da ću za borbu s njima biti sposoban još samo nekoliko sati.

* * *

Bregovi bijahu dalje nego što mi se u prvi čas činilo. Bistar, suh zrak stvarao je dojam da je sve bliže nego što je doista. Stigao sam do brdâ tek kasno poslije podne.

Već odavno nisam jahao po apaškom tragu, već južnije od njega, kroz neko suho riječno korito. Slučajno naišavši na nj na jednoj okuci, spustio sam se u nj i produžio tuda. Jasno mi je bilo da se to korito spušta iz bregova. Ono sa svakih nekoliko godina, kad dođe do proloma oblaka, napuni vodom iz bregova i privremeno pretvara u brzu rijeku.

Vrlo dobro mi je poslužilo.

Ipak, možda su me Apaši odavno opazili, prije nego što sam stigao do toga riječnog korita i nestao u njemu.

Zaustavih se i popih malo vode. Bilo je vrlo tiho. Baš ta mi se tišina nije nimalo sviđala. Znojio sam se. Koliko od žege i napora, toliko i od napeta iščekivanja. Rana me već paklenski boljela.

Produžih kroz brda i napokon skrenuh na sjever. Iznenada se oglasi čegrtuša. Konj mi prestrašeno zafrkće. Nadao sam se da ga Apaši nisu čuli. Imaju kod sebe mnogo konja i mula. Po svoj prilici, i te životinje frkću svaki čas. Smeta im vrućina.

Jahao sam sve opreznije i držao u ruci revolver. Htio sam spriječiti bilo kakvo iznenađenje. Koliko li je još Apaša uz Juana Locosa? Hoću li ga moći sâm svladati? Osim toga, gdje su dječaci?

Projahavši između dviju litica, stigoh do malena zaravanka. Tada ugledah Apaše i tovarne životinje.

Ondje bijaše izvor. Oko njega su stajale životinje, a Apaši su čučali oko vatre. Nije ih više bilo mnogo. Razabrah Juana Locosa i trojicu ratnika. Računajući onu dvojicu sa začelja, koji su me iznenada napali, bilo ih je ukupno šest. Vjerojatno je i pukovnik, prije nego što su ga ščepali, ustrijelio neke. Da-

kle, ostala su samo četvorica. Možda su neki među njima ranjeni kao i ja.

Da pokušam sreću? Da se upustim u tu neravnopravnu bitku? Smijem li?

Kraj vatre su sjedili i dječaci. Stiskali su se jedan uz drugoga i doimali izgubljeno, potpuno obeshrabreno, slomljeno. Sjećao sam se da im je šest, osam i deset godina. Premda su djeca često izdržljivija i žilavija nego što se općenito misli, ipak je bilo pravo čudo što se još nisu srušili od iscrpljenosti. Stisnuvši se jedan uz drugoga kao da bi se htjeli međusobno zaštititi i ohrabriti, polako su jeli. U tim trenucima shvatih da moram još pričekati. Još nije pravi čas za napad. Kad bih sad počeo pucati iz puške, zacijelo bih lako pogodilo nekog od Apaša. Na primjer, Juana Locosa. Da, lako bih ga mogao ustrijeliti. Međutim, ostala bi se trojica smjesta otkotrljala u zaklon. Imali bi dječake kao taoce.

Treba da postupim drukčije.

Spustih se nečujno sa sedla i šepajući odvedoh konja dvadesetak metara natrag, u bolji zaklon. Uzeh čuturu s vodom, malo hrane, pušku i gunj i potražih prikladno mjesto iza grmlja. Udobno se smestivši, strpljivo sam čekao.

Pojedoh pet-šest zalogaja, popih nekoliko gutljaja vode i pogledah ranu.

Taj prokleti vršak strelice može mi, po svoj prilici, izvaditi samo pravi liječnik, mislio sam. A takav je liječnik jedino u Fort Tortilla Springsu. Ali utvrđenje je udaljeno nekoliko dana jahanja. Ako mi taj prokleti vršak strelice izazove otrovanje krvi, nema mi spasa. Upalit će mi se rana prije nego što stignem do utvrđenja. Strelice su često zaražene, i to zato što se ponovo upotrebljavaju. Vade se iz mrtvih tijela i ratnici se opet koriste njima u borbi. Ako mi ostane u bedrenom mišiću, vršak bi me mogao usmrtiti već za nekoliko dana. Dokle god ga ne izvadim, nema smisla spaljivati ranu. Gnjevno opsovah.

Čekao sam da se smrači. Tek tada ću se moći neopazice približiti vatri. Osim toga, ako tada započnem borbu s Indijancima, dječaci će već, nema sumnje, spavati. Ležat će negdje na tlu i neće ih ugroziti meci. Duboko sam žalio djecu. Ispaštaju zbog postupaka odraslih. Vjerojatno su svojim očima vidjeli očev poraz. Zbog toga se i doimaju tako izgubljeno i utučeno, kao da nema u njima više nikakva života.

Opet me zapljusne divlja mržnja prema Apašima i od nje mi se stegne grlo. Tek poslije nekoliko minuta podsjetih sâm sebe na zlodjela što ih bijelci čine Incijancima. Sjetih se kako im otimaju žene i djecu, odvlače ih i prodaju u Meksiko kao roblje. Ponekad skupine razularenih bijelaca, ljudi koji se smatraju časnim kršćanima, upadaju u apaška sela, siluju žene i ubijaju njih i djecu. Smijem li, dakle, mrziti Apaše?

Nismo li mi, ljudi, gori od zvijeri? Ubijamo se iz svakakvih razloga. Uvijek se pronađe nekakav razlog da bi se drugomu nanijelo zlo. Uvijek se pronađe neko opravdanje. Vojske dobivaju blagoslov, prije nego što krenu u bitku, želi im se ratna sreća. Drugim riječima, poželjno je da ubiju što više neprijatelja. Ubijanje se pretvara u častan zadatak i donosi slavu. Kako bi lijep mogao biti život kad bi sve bilo drukčije!

I ja ću uskoro ubijati, premda sam svjestan besmislenosti tog čina. U tim trenucima, dok sam čekao, ispunila me neopisiva gorčina zbog nemoći. Osjećao sam se robom ustaljenog poretka, iz kojeg ne mogu pobjeći.

XIV

Kad se smračilo, zasjala je indijanska vatra. Nisu postavili stražu. Dvojica ratnika bijahu lako ranjeni. A i Juan Locos. Zapazio sam to prije nego što se spustila noć. Previše su se pouzdali u onu dvojicu sa začelja. Vjerovali su da će ih oni na vrijeme obavijestiti ako se pojavi neka veća skupina progonitelja i da će sami zaustaviti pojedinačne progonitelje.

Gledajući ih kako sjede oko vatre, vidio sam da su od borbe i tjeranja tovarnih životinja iscrpljeni kao i ja. Bio im je potreban odmor. Jedini im dobitak iz svega ovoga bijaše plijen. Inače su imali mnogo gubitaka. Kao i mi. Možda su čak izgubili više ljudi od nas.

Kad se još više smračilo, jer je maglica sakrila zvijezde, krenuh prema vatri. Kako u tom kraju nije bilo nikakva drveća ni čvrstog grmlja, nisam mogao naći nikakvu oblicu koja bi mi poslužila kao štaka. Morao sam se naslanjati na pušku.

Nisam se baš tiho približavao. Apaši bi me, svakako, bili čuli da nisu za vatru upotrijebili suhe kaktuse, koj su neprestano pucketali. Osim toga, pomogli su mi konji i mule oko izvora. Svaki su čas frktali i toptali kopitima.

Dječaci su ležali sa strane, stisnuvši se sva trojica pod istim gunjem, kao psići koji bi se htjeli međusobno ugrijati.

Približih se vatri na pet-šest koraka. To mi je bilo sasvim dovoljno. Još su čučali i zurili u žeravicu, utonuli u tko zna kakve misli. Možda su tugovali. Možda ih je pekao poraz. Jer su i oni zapravo izgubili. Skupo su platili plijen. Možda tuguju zbog mrtvih koje su ostavili iza sebe.

Uto jedan od njih digne glavu i zagleda se ravno u mene. Budući da je prije toga promatrao sjajnu žeravicu, trebalo mu je nekoliko sekundi da me razabere u mraku i prepozna u meni neprijatelja. Prije nego što je mogao kriknuti i upozoriti ostale, pogodi ga prvi metak iz mog revolvera.

Ostala se trojica baciše u stranu i naprijed. Jedan se od njih čak otkotrlja kroz vatru i uskovitla pepeo, žeravicu i dim. Zacijelo je to namjerno učinio. Htio je ostalu dvojicu zaštititi uzvitlanim pepelom i dimom.

Pogodivši još jednog od njih, počeh već zlurado likovati. Možda ih ipak uspijem pobijediti, mislio sam, možda ih...

Opalih na Juana Locosa i promaših ga. To me malo uznemiri. Opalih i drugi put, ali ga ponovo promaših. Bio je vraški hitar. Pomoglo mu je i to što sam ga prilično nejasno razabirao kroz dim.

Tada ugledah blještav plamičak iz cijevi. Imao sam dojam da će mi se glava rasprsnuti.

Zar umirem? Međutim, nisam imao vremena razmišljati o tom, jer sam se već rušio.

* * *

Buđenje bijaše grozno. Najprije mi do svijesti dopriješe bolovi u glavi... ili, možda, na glavi. Nisam je mogao opipati jer su mi ruke bile čvrsto svezane.

Shvatih da me vjerojatno samo okrznuo metak. Rasjekao mi je, mislio sam, kožu iznad lijevog uha i ošamutio me kao toljaga. Nakon tog sam zaključka postao svjestan još jedne činjenice: svezan sam. To znači da sam u apaškim rukama. U rukama Juana Locosa.

Ta spoznaja bijaše neugodna, kudikamo neugodnija nego strašni bolovi, koji su neprestano u meni stvarali dojam da će mi se već pri sljedećem udisaju rasprsnuti glava kao prenapuhani balon.

Juan Locos me napokon ščepao! Pri toj mi pomisli izbije znoj. Znao sam što je učinio s pukovnikom. Hoće li to sada učiniti i sa mnom? Zašto to nije već učinio? Čim sam se suočio s tim pitanjem, znao sam već odgovor: on želi da budem pri svijesti. Želi da osjetim kaznu, da je budem potpuno svjestan.

Nesumnjivo me užasno mrzi. Ako sam dobro pogodio onu dvojicu ratnika, onda ima uza sebe još samo jednog Apaša. Jednoga jedinog.

Kad dovede natovarene konje i mule, selom će odjeknuti lelek umjesto radosna klicanja. Premda je plijen i te kako vrijedan za to skriveno selo, ipak je preskupo plaćen. Pothvat koji se u početku činio velikim uspjehom, naposljetku će donijeti golemu tugu. Da, potpuno mi je razumljiva bila njegova duboka mržnja.

Svanulo je, ali sunce još nije grijalo.

Digoh glavu kad mi je iznenada prišao Juan Locos i udario me nogom u rebra tako da sam privremeno izgubio dah. Od boli sam se morao skvčiti.

On se raskorači nada mnom, i, ljutito me gledajući, pljune na mene.

– Bio si velik protivnik – prozbori. – Kad sam već pobijedio kapetana, pridružio si se s dvojicom vodnika onim kukavnim strašljivcima. Pomrsio si mi račune. Da, pokazao si se kao ravnopravan protivnik. Doduše, dočepao sam se plijena, ali mi je od svih ratnika ostao samo jedan. Možeš li zamisliti koliko te mrzim? Osjećaš li moju mržnju? Ni ona tri dječaka ne mogu mi nadoknaditi gubitke. Trebalo bi da ih bude trideset! Trebalo bi da vodim u selo trideset dječaka od kojih se mogu stvoriti Apaši. Jesi li pronašao pukovnika? – doda tada.

Šuteći kimnuh.

– Umrijet ćeš kao i on – reče mi prijetećim glasom i opet pljune na mene. Razjareno me promatrao. Čuo sam kako škrguće zubima. Poraz ga je teško pogodio. Imao je pred očima sudbinu svog naroda, propast koja se neumoljivo približava. Znao je da je svaki takav poraz nov korak prema provaliji. Nijedna mu se osveta nije činila previše okrutnom u usporedbi s tragedijom njegova naroda.

Stajao je još časak-dva nada mnom, zatim me prekoračio i napola se okrenuo ulijevo. Sad smo obojica gledali na istu stranu. Vidjeli smo isti prizor: petaestak metara od nas stajala je Nelly Hannaran i držala uperenu pušku.

Kad ju je Juan Locos opazio i propoznao, ona povuče okidač. Htjela je da on zna tko ga šalje u smrt, inače joj osveta ne bi bila potpuna.

Srušio se kraj mene, izvrnuo se na bok, pogledao me i htio još nešto reći. Međutim nije uspio prozboriti više ni riječi. pogled mu postane staklast.

Za to je vrijeme odjeknulo još nekoliko hitaca. Pucale su dvije puške. Začu se samrtni krik posljednjeg ratnika.

Naslutio sam već da Nelly Hannaran nije došla sama. Uto začuh glas Amande Johnford.

– Sonny! James! Jesse! – dozivala je sinove. – Dođite ovamo, djeco moja, dođite k mami!

U tom mi trenu priđe Nelly Hannaran i prereže konopac kojim sam bio sputan. Klekne kraj mene i objema rukama obuhvati mi glavu, pa pogleda ranu na njoj. Cijelu lijevu stranu glave prekrivla je zgrušana krv.

– Oporavit ćeš se – reče mi ona.

– Naravno – odvratih stenjući – doduše, samo ako mi možeš izvaditi iz bedra vrh strelice. Inače mi nema spasa, Nelly.

* * *

Uistinu je uspjela to učiniti. Izvadila mi je prokleti vršak strelice prije nego što se zagnojila rana. Pao mi je kamen sa srca.

Imali smo sve potrebno. Među stvarima koje su Apaši htjeli otpremiti u svoje selo, bila je i kutija sa zavojima i ljekarijama, kakve trgovci prodaju rančevima na osami i rudnicima, gdje ljudi često moraju bez liječničke pomoći spašavati sami sebe. Nelly Hannaran se pokazala hrabrom i spretnom poput prave bolničarke.

Ostadosmo ondje tri dana. Za ta su se tri dana oporavili donekle od proživljenih strahota Amanda Johnford i njeni sinovi. Dječacima je i te kako pomogla majčina prisutnost. Ona im je znatno ublažila grozne doživljaje, pa je uskoro sve nalikovalo samo na ruzan san. Za to me vrijeme Nelly pažljivo njegovala.

Cetvrtog dana krenusmo. Tjerali smo konje i mule sa cijelim plijenom. Zaustavismo se na pukovnikovu grobu. Progoneći Apaše, bio sam ga žurno zakopao. Sad povećasmo humak.

Dok se njegova obitelj opraštala od njega, ponovo sam razmišljao o svim njegovim pogreškama i zabludama. Kao već mnogo puta, gadile su mi se laži koje vojska utuvljuje u glavu svojim pripadnicima.

Napokon produžismo. Putovali smo danima. U to mi je vrijeme Nelly potpuno pripala. K vragu, bilo je to i sasvim prirodno, zar ne?

Kad smo se već približili Fort Tortilla Springsu, dojahala nam je u susret patrola, predvođena Leroyem Carmackom.

– A, stigao si napokon – reče mi Leroy Carmack kad se zaustavismo jedan pred drugim. – Nisam, zapravo, ni mislio da nećeš doći.

* * *

Što smo se više približavali utvrđenju, to smo Nelly i ja jahali sve sporije. Naposljetku smo zaostajali za patrolom već gotovo cio kilometar.

– Ako mi želiš pomoći pri upravljanju rančem kraj Pecosa – reče mi Nelly – pokušaj se izvući iz vojske. Ne misliš, valjda, da ću te čekati šest godina?

– Bila bi glupa kad bi me čekala – odgovorih joj. – Nikoga ne treba čekati šest godina. Zacijelo će ti biti potreban muškarac. Bit će ti potreban netko tko će rastjerivati napasnike. Ja sam kao stvoren za taj posao. Znaš, od prvog sam se trenutka zaljubio u tebe. Ne brini zbog vojske, mala moja. Znam već kako ću se izvući.

Obećavam ti da ćemo uskor jahati prema Pecosu.

Ona se nasmiješi, pokazujući mi blještave zube. Oči joj se vragolasto zaiskre. Otkad je učinila ono što je naumila, nevjerojatno se promijenila. Kao da je ponovo stekla duševni mir. Mogla se ponovo smijati.

– Znaš li ti, uopće, uhvatiti kravu lasom? – upita, zadirkujući me.

Nasmijuljih joj se.

– Zinut ćeš od čuda, zelenooka, odvratih joj. – Naime, prije nego što sam pristupio vojsci, uspješno sam krao konje. Bilo mi je tada sedamanest godina. A za vrijeme rata sam nekoliko puta ukrao južnjačkoj vojsci stada goveda i otjerao ih k sjevernjačkim četama. Baš zbog toga me vojska i zavoljela toliko.

Ocjenjivački me promatrala.

– Nisam načisto što je istina u tvojim riječima, a što nije – reče mi. – Zapravo, znam vrlo malo o tebi. Kako da se udam jednog dana za tebe ako mi ne budeš malo više pričao o sebi?

– Ah – odgovorih – što bi još htjela doznati o meni? Što te zanima?

Uozbiljila se.

– Imaš pravo izusti. – Za ovih nekoliko dana i noći doznala sam, zapravo, o tebi sve, poznam te bolje nego većina žena premda nismo dugo u braku, pozna svog muža. Dakle, oslobodi se vojske. To je sada najvažnije. Nećeš joj, valjda, i sad ostati vjeran?

– Neću – rekoh. – Sada mi je vojske preko glave. Neću nikad zaboraviti što se dogodilo za proteklih tjedana. – Namrštih se. – Kad svučem uniformu, osjećat ću se kao preporođen.

* * *

Sutradan sam posjetio majora. Srdačno mi je stisnuo ruku i počeo me hvaliti. Pokroviteljski me tapšao po ramenu i veselio se što ću uskoro opet voditi patrole.

– Na žalost – prozborila tada – morat ću napustiti vojsku.

– Ha? – upita on zaprepašteno.

– Zbog noge – počeh objašnjavati. – Pri vađenju vrška strelice iz bedra, očito mi se ozlijedilo nešto u nozi. Valjda se ozlijedio neki mišić ili živac, ne znam vam ja te pojedinosti. Maloprije sam razgovarao o ozljedi i s liječnikom. Uvidio je da se sada mogu penjati na konja samo s pogrešne strane. Pokušam li s prave strane, odmah me iznevjeri noga, poklekne poda mnom. Više je ne smijem opterećivati. To će tako ostati zauvijek, kaže liječnik. Moram sepomiriti sa stanjem. Što mogu? Već je i napisao izvještaj. Slušajte, majore, možete li, iskreno govoreći, zamisliti poručnika koji bi se s pogrešne strane penjao na konja?

Zabezeknuto me promatrao. Tako me zapanjeno gledao maloprije i vojni liječnik. Kao da je ugledao svjetsko čudo.

Major i ja pogledasmo se napokon u oči. Postupno nam se usne razvukoše u osmijeh.

– Dobro – reče on. – Ionako ste već namjeravali napustiti vojsku. Kad ste već odjahali iz utvrđenja, obukli ste opet uniformu zbog vjernosti vojsci, zbog duboko usađene obaveze da pomažete drugima. Budimo pošteni jedan prema drugom. Potpisat ću ispravu kojom se zbog zdravstvene nesposobnosti otpuštate časno iz vojske, ako se odreknete bilo kakvih zahtjeva prema vojsci. Naime, ne smijete tražiti nikakvu naknadu zbog ozljede.

– U redu, pristajem – odgovorih.

* * *

Da ne duljim, jednoga lijepog dana stigao s Nelly Hannaran u područje oko rijeke Pecos. Na velikom sam joj ranču uskoro pokazao da znam i štošta drugo osim bacanja lasa.

Za nepunu smo se godinu dana vjenčali. Danas imamo tri sina i kćerku. Sudbina nam je ipak bila sklona.

U PRIPREMI:

Warren T. Longtree
DOLINA ZLATNIH GROBOVA

Novi hit »Vikenda« — »Vegetarijanski Vikend« donosi: ● Najbolji recepti za vegeta rijance – gurmane ● Neobična berba iz staklenke ● Napici i umaci – vegetarijanski izum ● Krumpir na 25 načina ● Nezaobilazne žitarice i jela od žitarica ● Kako umijesiti kod kuće kruh ● Palačinke kao glavno jelo ● Kako biti zdrav ● Hranom protiv infarkta ● Sve o potrebnim bjelančevinama za rast i zdravlje

POSEBNO IZDANJE

VEGETARIJANSKI *Vikend*

Broj 2 Cijena 100 dinara

Vrt u staklenci

Za vegetarijance gurmane

Hranom protiv infarkta